

Dyplening til åndsverk og databaser på internett

Opphavsrettslige problemstillinger knyttet til
dyplening til åndsverk og databaser på internett

Ståle Norum Engen

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDENDE KAPITTEL	1
1.1	INNLEDNING	1
1.2	AVGRENSNING	2
1.3	DEFINISJONER	2
1.4	RETTSKILDER.....	4
1.5	METODE	5
1.6	DEN VIDERE FREMSTILLING	6
2	DYPLENKING TIL ÅNDSVERK	7
2.1	EKSEMPLARFREMSTILLING	7
2.1.1	<i>Innebærer dyplenking en eksemplarframstilling? .....</i>	<i>7</i>
2.1.2	<i>Innebærer dyplenking medvirkning til en eksemplarframstilling?.....</i>	<i>8</i>
2.2	TILGJENGELIGGJØRING FOR ALMENHETEN.....	10
2.2.1	<i>Innledning .....</i>	<i>10</i>
2.2.2	<i>Tilgjengeliggjøring for almenheten.....</i>	<i>10</i>
2.2.3	<i>Visning, spredning eller fremføring .....</i>	<i>12</i>
2.2.4	<i>Internasjonal rettspraksis .....</i>	<i>19</i>
2.2.5	<i>Lovlig eller ulovlig publisert.....</i>	<i>20</i>
2.2.6	<i>Betydningen av type peker .....</i>	<i>22</i>
2.3	FORELØPIG KONKLUSJON; HVILKE FØLGER FOR DYPLENKING?	24
2.4	SAMTYKKE TIL VANLIG BRUK	25
2.5	ADGANGEN TIL Å BEGRENSE DEN NORMALE BRUK.....	28
2.5.1	<i>Manuell dyplenking .....</i>	<i>28</i>
2.5.2	<i>Automatisk dyplenking.....</i>	<i>30</i>
2.5.3	<i>Tekniske beskyttelsessystem .....</i>	<i>32</i>
2.5.4	<i>Avtalebaserte begrensninger.....</i>	<i>32</i>
2.6	FORHOLDET TIL YTRINGSFRIHETEN	34
2.7	HVOR HAVNER VI VED Å SI AT DYPLENKING KRENKER OPPHAVSRETTE?	35
3	DYPLENKING TIL DATABASER.....	37
3.1	HVA ER EN DATABASE?	37
3.2	DATABASER SOM ÅNDSVERK.....	39

3.2.1	<i>Dyplening til forskjellige typer databaser som åndsverk</i>	39
3.3	KATALOGREGELEN	40
3.4	DATABASEDIREKTIVETS SUI GENERIS-VERN	42
3.5	DYPLENKING TIL DATABASER SOM IKKE ER ÅNDSVERK.....	43
3.6	ADGANGEN TIL Å HINDRE DYPLENKING.....	46
3.7	FORHOLDET TIL YTRINGSFRIHETEN	47
3.8	FØLGER FOR ADGANGEN TIL Å DYPLENKE TIL DATABASER.....	48
4	KONKLUSJON	50
5	LITTERATURLISTE	52
6	RETTSPRAKSIS	54
7	OFFENTLIGE PUBLIKASJONER	55
8	LISTER OVER TABELLER, FIGURER M V	A

1 Innledende kapittel

1.1 Innledning

Denne oppgaven ble opprinnelig skrevet som spesialoppgave til det juridiske embedsstudium ved Institutt for Rettsinformatikk i Oslo, under veiledning av instituttbestyrer professor dr. juris Olav Torvund.¹

Denne oppgaven vil ta for seg det rettslige grunnlaget til såkalte dyplenker. Mer presist vil den ta for seg mulighetene for noen som har publisert materiale på internett til å nekte andre i å publisere dyplenker til dette materialet. De fleste av oss er godt kjent med referansepekere, eller lenker, på internett. Ved å klikke på en slik lenke blir man for eksempel brakt til en ny webside, eller man starter nedlastingen av en fil. Betegnelsene lenke og peker er ensbetydende og vil bli brukt om hverandre i denne oppgaven.

Det vil kunne få store følger om det foreligger en for vid adgang til å nekte dype pekere. Dyplenker benyttes hyppig av både private og profesjonelle parter på internett. Mange vil hevde at det er disse som gjør nettet til hva det er: et nett av pekere – som ikke bare henviser deg til en forside, men i de fleste tilfeller rett til informasjonen du er på jakt etter. De utgjør levebrødet til søkemotorer, som presenterer deg for en samling dype pekere til sider som inneholder akkurat dine søkeord. De utgjør også levebrødet til søkeroboter som hele tiden leter gjennom internett etter f.eks. nyheter på området du er interessert i, og presenterer samlingen av dyplenker til brukeren på internett eller i en epost.

Internett sammenlignes ofte med et anarki og et rettslig fristed, men de ulike lands lover og regler gjelder også på internett. Dette gjelder dermed også de opphavsrettslige regler. Derfor vil retten til å legge ut pekere generelt, og dype pekere spesielt, ha sine begrensninger som følge av for eksempel en opphavsmanns eneretter til utnyttelse av

---

¹ Innlevert som spesialoppgave november 2003

sitt åndsverk. Databaser kan i tillegg til å eventuelt være vernet som åndsverk også nyte godt av et særskilt vern etter den nordiske katalogregelen og EUs databasedirektiv (sui generis-vern). Også dette vernet vil kunne innebære begrensninger i retten til å legge ut dype pekere. Denne oppgaven forsøker å klarlegge noe av rettsstillingen omkring dyplenking i dag, og hvilke følger en slik rettsstilling eventuelt vil føre med seg.

1.2 Avgrensning

Pekere på internett reiser mange rettslige spørsmål. Jeg vil begrense meg til de opphavsrettslige problemstillingene knyttet til pekere, samt det spesielle vern for databaser. Oppgaven avgrenses også til å omfatte såkalte dype pekere, men ikke undergruppene nedlastningspekere og rammepekere. De forskjellige typer pekere blir nærmere redegjort for nedenfor.

Mye materiale på internett nyter ikke opphavsrettslig vern. Denne oppgaven vil bare ta for seg dyplenking til materiale som forutsettes å tilfredsstille kravene til verkshøyde² eller som kan tenkes å ha vern som en del av en database.

Oppgaven vil også avgrenses mot ulovlig publisert materiale, og vil således bare ta for seg dyplenking til materiale som er lovlig å legge ut, og som er lagt ut med rettighetshavers samtykke. Betydningen av om det pekes til lovlig eller ulovlig publisert materiale i vurderingen om det har skjedd en rettighetskrenkelse, blir imidlertid problematisert.

1.3 Definisjoner

Pekere på internett har blitt stadig flere og forskjellige. Da jeg er av den oppfatning at pekernes forskjellige funksjon og tekniske utforming vil kunne ha betydning for lovligheten vil jeg her redegjøre for en del forskjellige typer pekere.

---

² Noen avgjørelser om verkshøyde: Rt. 1901 s. 877 (Tinglysningsmeddelelser), Rt. 1940 s. 48 (Etageplantegninger), Rt. 1940 s. 327 (Programoversikter for utenlandske kringkastingssendinger), Rt. 1962 s. 964 (Sybord) og Rt. 1997 s. 199 (Byggespesifikasjoner).

Referansepekere

Dette er et samlebegrep for pekere som ved klikking forflytter brukeren til en helt ny webside. Begrepet er hentet fra Wagle og Ødegaard (Oslo 1997). Egentlig er det riktigere å si at man ved klikkingen starter nedlasting av en ny webside som deretter fremføres på dataskjermen.³

Overflatepeker

En overflatepeker er en type referansepeker på internett som bringer brukeren til noe som omtales som en hjemmeside eller en startside. En slik startside kan for eksempel være forsiden til en nettavis. Det er illustrerende for diskusjonen omkring peking på internett at slike overflatepekere ikke er omtvistet, men tvert imot som regel ønskes velkommen av de det lenkes til, da brukeren havner på den ønskede inngangsportale til et nettsted – sett fra den til-lenkedes synsvinkel. Ut i fra et opphavsrettslig ståsted vil det imidlertid ikke ha betydning om det lenkes til en startside eller en underliggende side dersom det er opphavsrettslig beskyttet materiale på siden. Overflatepekere omtales på engelsk som ”surface linking”.⁴

Dyplenker / dype pekere

En dyplinke er en type referansepeker som i stedet for å peke til et nettstedets startside peker direkte til en artikkel eller fil lenger ned i strukturen av et nettsted. Et godt eksempel er en peker direkte til en artikkel hos en nettavis. Det er publiseringen av slike pekere som i praksis har ført til mange opphavsrettslige konflikter og som derfor er pekertypen det fokuseres på i denne oppgaven. Dyplenker omtales på engelsk som ”deep links”.

Nedlastningspekere

Nedlastningspekere er en undergruppe av dyplenkene. Begrepet nedlastingspeker brukes av Hagen (Hagen 2002), Graasvold (Graasvold 2002) og i den svenske høyesterettsdommen mp3-dom I.⁵ Teknisk kan pekeren beskrives som en referansepeker

---

³ For en mer teknisk innføring henvises til: Hagen (2002) s. 22

⁴ I en dom i Oslo Tingrett av 28. oktober 2003 (Phonophile vs. ABC Startsidene) ble det ikke konstatert erstatningsansvar for overflatepeking til fildelingsprogrammer.

⁵ Dom av 15. juni 2000; NIR 2000 s. 487 (NJA: 2000 s. 292)

til en datafil som ikke fremvises av nettleseren, men i stedet vil lagres lokalt. De typiske eksempler er de kjørbare filene (.exe) og mp3-filer (.mp3).⁶

Rammepeker

Rammepekere er nok en type referansepekere, som derfor også kan være dype pekere. Disse gjør det mulig å presentere innholdet av en annen web-side eller fil innenfor rammene av den nettsiden hvor pekeren befinner seg. Det spesielle med rammepekeren er at den lett kan gi inntrykk av at andres sider eller materiale som hentes inn er pekerpublisererens egen frembringelse. Rammepekere omtales på engelsk som "in-frame links".⁷

Hentepeker

Hentepekere kalles ofte også integrerte pekere eller direkte pekere. Slike pekere henter automatisk inn elementer fra kilder utenfor den besøkte nettsiden og viser dem som en integrert del av nettsiden. Den tekniske forskjellen fra en referansepeker er at brukeren ikke selv må aktivere overføringen av materialet. Pekeren er ikke en gang synlig for brukeren på nettsiden, bare i koden. Bruk av denne type peker gir ofte inntrykk av at materialet tilhører den besøkte siden, om ikke annet blir uttrykt ettertrykkelig på nettsiden. Hentepekere omtales på engelsk som "inlining".⁸

1.4 Rettskilder

I Norge har vi lov om opphavsrett til åndsverk (åndsverkloven) av 12. mai 1961 nr. 2 som regulerer de fleste aspekter av opphavsretten. På konkurranserettsens område overlapper ofte lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) av 16. juni 1972 nr. 47 de opphavsrettslige reglene.

Det finnes tallrike forarbeider til den norske åndsverkloven i forbindelse med endringer av loven, og i tillegg er andre nordiske lovforarbeider relevante rettskilder på grunn av lovsamarbeidet mellom disse landene.

---

⁶ Hagen (2002) s. 22

⁷ Hagen (2002) s. 22 og Graasvold (2002) s. 83

⁸ Hagen (2002) s. 23, Graasvold (2002) s. 83 og Wagle og Ødegaard (1997) s. 413

Det finnes ikke mye rettspraksis på denne oppgavens tema i Norge, men til gjengjeld kan noe veiledning finnes i svenske og danske dommer – som en følge av lovsamarbeidet som har ført til relativ lik lovgivning på området. Internasjonal rettspraksis kan også gi veiledning, da særlig fra land i EU og EØS på rettsområder hvor Norge har implementert direktiver fra EU.

EU har vedtatt et direktiv om beskyttelse av databaser⁹ (databasedirektivet) som er gjennomført i norsk rett i åndsverkloven, og et direktiv om harmonisering av visse aspekter av opphavsrett og beslektede rettigheter i informasjonssamfunnet¹⁰ (opphavsrettsdirektivet) som i skrivende stund¹¹ ikke er gjennomført i norsk rett.

Av viktige internasjonale konvensjoner har Norge ratifisert Bernkonvensjonen av 1886 og WIPO-traktaten om opphavsrett.¹² Norge har også undertegnet den såkalte TRIPS-avtalen som er en del av Verdens handelsorganisasjon (WTO). Denne avtalen søker å beskytte immaterielle rettigheter og fungerer dels i en symbiose med WIPO og deres virksomhet.

1.5 Metode

Fremgangsmåten jeg har fulgt for å orientere meg i det opphavsrettlige landskapet og skaffe til veie materiale til denne oppgaven har både systematiske og tilfeldige preg. Mest systematikk er som seg hør og bør knyttet til å finne frem til relevante rettskilder som lovtekster og lovarbeider.

Jeg har også forsøkt å være systematisk i mine søk etter juridisk litteratur om emnet for oppgaven. Takket være databaser som BIBSYS, søkeprogrammer og kunnskapsrike bibliotekarer har jeg funnet mange relevante avhandlinger som berører mitt emne.

---

⁹ Directive 96/9/EC of the European Parliament and the Council

¹⁰ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and the Council

¹¹ November 2003

¹² World Intellectual Property Organisation

Også når det gjelder rettsavgjørelser har jeg systematisk søkt i databaser etter relevante avgjørelser, selv om funn i utenlandske databaser nok har hatt mer preg av tilfeldigheter. Dette på grunn den store mengden av avgjørelser som finnes, og de forskjellige lands praksis for å publisere avgjørelser.

Det er både systematikk og tilfeldigheter bak funn av artikler ved å bla gjennom årganger av relevante tekstsamlinger som Lov & Data, NIR, Complex og European Intellectual Property Review – bare for å nevne noen.

Etter hvert som man leser litteratur om emnet og studerer rettsavgjørelser, slutter det seg imidlertid en sirkel hvor avgjørelsene refererer til relevant litteratur og litteraturen kommenterer de relevante rettsavgjørelser. Slik kan man i det minste føle at man har oppnådd en viss oversikt over rettskildene.

Det er imidlertid også tilfeldige faktorer som dikterer funn av rettskilder og relevant materiale. Forelesninger og seminarer har gitt nye innspill, og diskusjoner med professorer og studenter har noen ganger avdekket nytt materiale jeg selv ikke hadde funnet frem til.

1.6 Den videre fremstilling

I andre del av oppgaven starter jeg med å ta for meg opphavsmannens eneretter til eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring for almenheten. Her legger jeg vekt på fremstillingen om dyplenking kan sies å være offentlig tilgjengeliggjøring ved fremføring. Deretter forsøker jeg å ta skrittet forbi denne diskusjonen, for å se hva som blir følgene dersom man aksepterer en slik argumentering.

Tredje del av oppgaven tar opp en kanskje nyere side av diskusjonen omkring dyplenker; nemlig forholdet til det spesielle vernet for databaser som er hjemlet i det norske katalogvernet og det nye sui generis-vernet som følger av EUs databasedirektiv.

I oppgavens fjerde del forsøker jeg å konkludere mht. til noen av de problemstillinger jeg har reist i løpet av denne oppgaven. Deretter følger litteraturlisten forfatteren har måttet studere for å kunne skrive denne oppgaven, samt oversikt over relevant rettspraksis og offentlige publikasjoner som er kommentert i oppgaven.

2 Dyplinking til åndsverk

2.1 Eksemplarfremstilling

2.1.1 Innebærer dyplinking en eksemplarfremstilling?

Etter åndsverkloven § 2 er opphavsmannen tillagt eneretten til å fremstille eksemplarer av sitt verk. Dersom det å legge ut en dyplinke til et verk er en eksemplarfremstilling, vil opphavsmannen ha enerett til å legge ut dype pekere til verket.

I følge forarbeidene til åndsverkloven vil enhver fremstilling av eksemplar, originaleksemplaret så vel som ethvert annet ytre hjelpemiddel som er egnet til å formidle opplevelsen av åndsverket, være en eksemplarfremstilling. ”Men strengt tatt er det bare reproduksjonsretten det tenkes på når det er tale om å fremstille eksemplar”.¹³ Hva som kan være et eksemplar problematiseres i liten grad i de norske forarbeidene, men blir gitt mer omfattende forklaring i de svenske lovforarbeidene.¹⁴

Sammenfatningen kan sies å være at det gis uttrykk for at det foreligger en eksemplarfremstilling dersom åndsverket er fiksert på et fysisk medium, som en bok eller en CD.¹⁵

Videre omfattes også overføring til en innretning som kan gjengi verket, jfr. åvl. § 2 (2). I forarbeidene sies det at ”det betyr at overføring til et digitalt lagringsmedium, f.eks. harddisken på egen datamaskin eller diskett, vil utgjøre en fremstilling av et eksemplar”.¹⁶

I følge databasedirektivets art. 5 litra a) skal også midlertidige kopier anses for å være eksemplar. I følge opphavsrettsdirektivet, som ikke er gjennomført i norsk rett, omfatter retten til eksemplarfremstilling (i dansk oversettelse) ”en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis”. På bakgrunn av dette hevder noen at spørsmålet om eksemplarfremstilling ved lagring i RAM-minnet på en

---

¹³ Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 15

¹⁴ SOU 1956: 25, s. 93-94

¹⁵ Rognstad (1999) s. 46

¹⁶ Ot. prp. nr. 85 (1997-98) s. 14

datamaskin nå er avgjort.¹⁷ Den eksemplarframstillingen som skjer er lovlig dersom den er nødvendig for å kunne utnytte materialet på normal måte, f.eks. for å se på materialet på internett, jfr. databasedirektivet art. 6 (1) og opphavsrettsdirektivet art. 5.

Standpunktet i norsk rett har syntes å være at lagring i RAM ikke er en eksemplarframstilling,¹⁸ men denne vil kanskje forandre seg etter implementeringen av opphavsrettsdirektivet.

Det eksisterer ingen norsk eller skandinavisk rettspraksis hvor det tas stilling til spørsmålet om det skjer en eksemplarframstilling ved dyplenking.

Forarbeidene tar heller ingen direkte stilling til spørsmålet. Det er imidlertid ansett som sikker rett i så vel nasjonal som internasjonal juridisk litteratur at man ved å benytte pekere på internett ikke foretar noen eksemplarframstilling i opphavsrettslig forstand.

En dyplente inneholder bare adressen til en annen fil eller webside, og ikke selve informasjonen på websiden. Den er med andre ord ikke noe lagringsmedium som kan gjengi verket. Dette innebærer at å legge ut en dyp peker ikke i seg selv vil være en eksemplarframstilling.¹⁹

2.1.2 Innebærer dyplenking medvirkning til en eksemplarframstilling?

Åndsverkloven § 54 annet ledd stipulerer et medvirkningsansvar for overtredelse av blant annet opphavsmannens eneretter i lovens første kapittel. Skyldkravet for medvirkning er etter bestemmelsen forsett eller uaktsomhet. Spørsmålet blir om den som publiserer en dyplente vil kunne sies å ha medvirket til en brukers eventuelle eksemplarframstilling av verket det er lenket til.

Etter åvl. § 12 er det lovlig å fremstille ”enkelte eksemplarer” til privat bruk. Den enkelte bruker på internett kan derfor fritt laste ned eksemplarer til eget bruk eller sin omgangskrets. I de tilfeller hvor det skjer en eksemplarframstilling som faller utenfor

---

¹⁷ Andersen, Mads Bryde. *IT-retten*. 1. utg. København, 2001 s. 311

¹⁸ Ot. prp. nr. 85 (1997-98) s. 15

¹⁹ Nordstrand (2002) s. 9

det private området vil pekerpublisererens medvirkningsansvar måtte vurderes ut i fra kravene til forsett og uaktsomhet, samt de generelle vurderinger for medvirkningsansvar i strafferetten.

Verken den svenske avgjørelsen fra Högsta Domstolen av 15. juni 2000 (mp3-dom I) eller den danske dom i Vestre Landsret 20. april 2001 (mp3-dom II)²⁰ gir svar på medvirkningsspørsmålet. I saken Högsta Domstolen hadde til behandling var spørsmålet om medvirkning til ulovlig eksemplarframstilling ikke tema, jfr. dommens s. 4, andre avsnitt. I den danske avgjørelsen konkluderes det med at det dreier seg om medvirkning til ulovlig eksemplarframstilling. I Danmark hadde man imidlertid et generelt unntak for retten til privatkopiering når det gjaldt digital kopiering. Det kan være dette unntaket retten har bygget på ved sin avgjørelse.

I den norske napster.no-dommen²¹ uttalte retten at den enkelte brukers nedlasting ikke hadde andre konsekvenser for rettighetshaverne enn om det skjedde en kopiering fra et fysisk eksemplar i eget hjem. Retten så det slik at vilkåret i åvl. § 12 om at kun ”enkelte” eksemplarer kan fremstilles, retter seg utelukkende mot den enkelte nedlaster.

Den juridiske teorien synes å tolke bestemmelsen på samme måte. Det kan i denne sammenhengen vises til Wagle og Ødegaard²² og Hagen²³. Retten, i napster.no-dommen, kunne heller ikke se at det er grunnlag for å tolke åvl. § 12 innskrenkende, slik at den forutsetter at kopiering skjer fra et lovlig fremstilt eksemplar. I teorien er det også lagt til grunn at § 12 gjelder uansett hvilken måte eksemplaret som benyttes til kopiering er fremskaffet på. ”Verken åndsverkloven eller forarbeidene til denne, gjør noe skille i så måte”.²⁴

Retten var også motvillig til å si at en dyplinking til musikkfiler rammes av åvl. § 12 tredje ledd, annet punktum som sier at ”gjelder det musikkverk eller filmverk, kan

---

²⁰ Dom av 20. april 2001; UfR 2001 s. 1572

²¹ Sør-Gudbrandsdal tingrett. TSGUD-2002-00203

²² Wagle og Ødegaard (2002) s. 294-296

²³ Hagen (2002) s. 70

²⁴ Wagle og Ødegaard (2002) s. 292

fremstillingen av eksemplarer ikke utføres ved fremmed hjelp som medvirker i ervervsøyemed”. En dyplenking, slik den fant sted i napster.no-dommen er altså ikke å kategorisere som ”fremmed hjelp”.

I et høringsutkast i 2003 av kultur- og kirke departementet om forslag til endringer i åndsverkloven m.m. er det også foreslått å ta inn bestemmelser som krever at kopiering til privat bruk må skje ved hjelp av et lovlig fremstilt eksemplar. Dette vil ramme nedlasting fra internett i de tilfeller hvor eksemplaret på internett er ulovlig tilgjengeliggjort. Med dette aktualiseres ansvaret i form av medvirkning til ulovlig eksemplarfremstilling ved å peke til ulovlig tilgjengeliggjort materiale på internett, men dette faller utenfor mitt tema.

2.2 Tilgjengeliggjøring for almenheten

2.2.1 Innledning

Retten til tilgjengeliggjøring for almenheten av et verk er den andre av de økonomiske enerettene tillagt opphavsmannen etter åndsverkloven § 2. Problemstillingen blir om det skjer en tilgjengeliggjøring for almenheten av et verk når det legges ut en dyp peker på internett til verket. Dersom dette er tilfellet faller dyplenking inn under opphavsmannens enerett og er derfor avhengig av hans samtykke.

Retten til tilgjengeliggjøring konsumeres ikke ved første tilgjengeliggjøring for almenheten, men gjelder for hver republisering av verket.²⁵

2.2.2 Tilgjengeliggjøring for almenheten

I følge åndsverkloven § 2 tredje ledd kan en tilgjengeliggjøring for almenheten skje på tre ulike måter. Et verk gjøres tilgjengelig for almenheten når det ”fremføres utenfor det private området, eller når eksemplar av verket frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres eller vises utenfor det private området.

---

²⁵ Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 16

For å kunne si om dyplinking er en tilgjengeliggjøring for almenheten av verket det pekes til, er det viktig å klargjøre om oppregningen i tredje ledd er uttømmende. Dette vil si at visning, spredning eller fremføring er de tre eneste måtene et verk kan tilgjengeliggjøres på. At et verk gjøres tilgjengelig når det fremføres, spres eller vises, sier strengt tatt ikke noe om hvilken rettslig status andre former for tilgjengeliggjøring skal ha. Det kan således ikke utledes direkte av ordlyden i åvl. § 2 tredje ledd at andre former for tilgjengeliggjøring ikke skal omfattes av eneretten til tilgjengeliggjøring etter bestemmelsens første ledd.²⁶

Det fremgår av forarbeidene til åndsverkloven at eneretten til å gjøre verket tilgjengelig på generell basis omfatter ”en hvilken som helst måte hvormed almenheten får adgang til å bli kjent med verket, helt eller delvis, således f.eks. ved utgivelse, offentlig opplesning, fremføring, utstilling, kringkasting, televisjon og videre gjengivelse gjennom høyttaler”.²⁷

Forarbeidene inneholder imidlertid ingen uttrykkelig uttalelse om hvordan åvl. § 2 tredje ledd rettslig skal forholde seg til første ledd. I proposisjonen kan en lese; ”De eksempler som her er nevnt, representerer tre hovedgrupper av måter å utnytte åndsverk på, som med hensyn til så vel økonomisk betydning som juridisk karakter er svært ulike. ... Det vil derfor være praktisk å drøfte hver for seg de tre grupper av måter som åndsverk kan gjøres tilgjengelig for allmennheten på.”²⁸ Disse uttalelsene i forarbeidene er derimot ofte tatt til inntekt for synet at tredje ledd er uttømmende.

Det kan synes som at det gjennomgående legges til grunn som lovens systematikk at de tre hovedformer vil være de eneste måter å gjøre åndsverk tilgjengelig på. Dette viser seg blant annet gjennom utformingen av lånereglene i lovens annet kapittel. Her avgrenses de forskjellige former for tilgjengeliggjøring på forskjellige måter, jfr. åvl. §§ 19-21. Dersom man skulle operere med former for tilgjengeliggjøring som ikke var en av hovedformene, ville man få problemer i forhold til avgrensingsreglene.²⁹

---

²⁶ Hagen (2002) s. 31

²⁷ Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 16

²⁸ Op. cit. s. 16

²⁹ Hagen (2002) s. 35

Det eneste klare ståsted jeg har funnet mot en uttømmende tolkning av tredje ledd er Magnus Stray Vyrje som uttaler i Karnov³⁰ at tredje ledd bare gir en ”ikke-uttømmende eksemplifisering”. Som Hagen (2002) også presiserer, gjør han imidlertid ikke nærmere rede for dette synet.

På bakgrunn av dette kommer også jeg til at oppregningen i åvl. § 2 tredje ledd er uttømmende, og at dersom dyplenking kan sies å være en tilgjengeliggjøring for almenheten må pekingen kunne kategoriseres som visning, spredning eller fremføring.

2.2.3 Visning, spredning eller fremføring

2.2.3.1 Utenfor det private området

Begrepene ”almenheten” og ”privat område”, jfr. åvl § 2, er i denne forbindelse komplementære juridiske begreper. Det som ikke er en offentliggjørelse for almenheten vil være en visning, spredning eller fremføring innenfor det private området. Begrepene er felles for de tre formene for tilgjengeliggjøring loven nevner, men i følge Wagle og Ødegaard vil ”innholdet i dette begrepet [private området] også i noen grad avhenge av hvilken type beføyelse som vurderes”.³¹

I følge forarbeidene til åndsverkloven omfatter retten til tilgjengeliggjøring ”en hvilken som helst måte hvormed allmennheten får adgang til å bli kjent med verket, helt eller delvis”.³² Når et verk legges ut på internett får almenheten adgang til å bli kjent med verket. Det spiller for øvrig ingen rolle om almenheten benytter seg av denne muligheten. Det som er viktig er at verket er gjort tilgjengelig.

Dette får den følgen at dersom det å legge ut dype pekere til åndsverk på internett kan sies å være visning, spredning eller fremføring av verket, vil denne på grunn av tilgjengeliggjøringen på internett ha funnet sted utenfor det private området.

---

³⁰ Magnus Stray Vyrje om åndsverkloven § 2 tredje ledd i *Karnov norsk kommentert lovsamling*. Oslo 1999, note 3

³¹ Wagle og Ødegaard (1997) s. 183

³² Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 15

2.2.3.2 Visning

Eneretten til visning knytter seg først og fremst til bilder, hva enten det er tale om levende eller enkelte bilder. For å kunne vurdere om det å legge ut en dyp peker kan sies å innebære en visning, må det først avgjøres om det skjer en visning av et verk ved bruk av internett. Her er det selve skjermfremvisningen som er interessant, fordi det er først da et verk kan betraktes.³³

Opphavsrettsutvalget ga i 1986 en innstilling som omfattet spørsmålet om ”skjermbildets rettslige natur”.³⁴ Utvalget var av den oppfatning at det ved klassifiseringen av fremvisninger kan skilles mellom de forskjellige verkstypene. Når det gjaldt bilder antok utvalget at ”det først og fremst er verkets utseende, og ikke dets informasjon som er det vesentlige element... Her synes det derfor mest nærliggende å anse skjermbildet som en visning av verket.” Når det gjaldt tekst inntok utvalget det motsatte ståsted, nemlig at ”det imidlertid ikke [er] utseendet, men informasjonen i verket som er det vesentlige elementet ved fremvisningen”.³⁵

Wagle og Ødegaard (1997) mener at en differansiering av verkstyper vil skape uklare linjer, og særlig skape problemer i forhold til multimedieverk, hvor man da kan risikere å operere med inntil tre former for tilgjengeliggjøring i forbindelse med en fremvisning. Synspunktet at alle skjermbilder, av både tekst, kunstverk og fotografier m.m. bør kategoriseres som fremføring i opphavsrettslig forstand, støttes også av Lund (2001).

Hagen³⁶ argumenter for at løsningen må baseres på en konkret vurdering av hvilken type peker som blir benyttet, og at en hentepeker som laster inn et bilde vil kunne kategoriseres som visning av bildet. Dette er en diskusjon som ikke vil bli viet mer plass i denne oppgaven.

---

³³ Nordstrand (2002) s. 16-18

³⁴ NOU 1986: 18 Om opphavsrett og edb s. 20-21

³⁵ NOU 1986: 18 Om opphavsrett og edb s. 21

³⁶ Hagen (2002) s. 60-61

2.2.3.3 Spredning

En vurdering av begrepet spredning i forhold til dyplenker vil være avhengig av om de digitale overføringer som skjer mellom datamaskiner kan sies å være en spredning i åndsverklovens forstand. Dersom det ved digitale overføringer generelt ikke kan sies å skje en spredning i åndsverklovens forstand, vil det heller ikke kunne sies å skje en spredning av verk ved de digitale overføringer som er et resultat av at pekere legges ut på internett.³⁷

Wagle og Ødegaard hevder at det ”må være forholdsvis klart at publisering av ett eksemplar i et nettverk anses som spredning av verket”.³⁸ Deres syn blir også støttet av Andersen i de tilfeller hvor de digitale overføringene ligner på fysisk overdragelse.³⁹

Dette syn motstrides av Rognstad, som hevder at digitale overføringer mellom datamaskiner ikke er å anse som spredning. Etter hans oppfatning omfatter spredningsbegrepet kun spredning av verk i fysisk form, og han begrunner dette blant annet med den store forskjellen mellom den tradisjonelle fysiske spredning og den digitale overføringen av eksemplar.⁴⁰

I forbindelse med en revisjon av åndsverkloven – gjennomføringen av databasedirektivet – uttaler departementet at: ”Stilles et åndsverk til rådighet for allmennheten gjennom for eksempel et digitalt nett, vil dette høre under enerettsbeføyelsene, hva enten det skal karakteriseres som en offentlig fremføring eller en spredning av eksemplar. Det regnes normalt som offentlig fremføring av et verk dersom det gjøres tilgjengelig via åpne nettverk, f.eks. internett”.⁴¹

Den svenske Högsta Domstolen la i mp3-dom I til grunn at spredningsbegrepet avgrenses til eksemplarer som er inkorporert i et fysisk medium. Med denne dommen foreligger dermed et tungtveiende rettskildemessig argument for oppfatningen at det ved

---

³⁷ Nordstrand (2002) s. 18

³⁸ Wagle og Ødegaard (1997) s. 179

³⁹ Andersen (2001) s. 315

⁴⁰ Rognstad (1999) s. 62

⁴¹ Ot prp. nr. 85 (1997-98) s. 16

digitale overføringer ikke skjer en spredning av verk, og at det dermed heller ikke kan være tilfellet ved dyplenking.

2.2.3.4 Fremføring

Vi står igjen med begrepet fremføring. Skjer det en fremføring av et verk dersom det dyplennes til det på internett? Fremføringsretten har blitt et sekkebegrep for alle de tilfeller som ikke omfattes av de snevrere definerte sprednings- og visningsrettene. Astrid Lund sier: ”Det må på bakgrunn av forarbeidene til de nordiske opphavsrettslovene være dekning for å si at begrepet ”offentlig fremførelse” i nordisk rett omfatter enhver tilgjengeliggjøring for almenheten, som ikke består i å spre eller vise eksemplarer av verket”.⁴²

Om det å legge ut dyplener på internett er en offentlig fremføring er nå blitt behandlet av Sør-Gudbrandsdal Tingrett i den såkalte napster.no-saken. Dommen er imidlertid ikke rettskraftig i skrivende stund, men anket av saksøkte. Tingretten kom til at det sentrale temaet i saken var ”om det å legge ut en direktepeker til et musikkverk er en fremføring av verket i åndsverkloven § 2s forstand”. Med ”direktepeker” mener retten det jeg omtaler som dyplenke, men i forhold til den mer nyanserte inndelingen av pekere som benyttes i denne oppgaven vil pekerne være av typen nedlastingspekere. Det fremgår av faktum at når brukerne klikket på pekerne ble de automatisk spurt om å lagre filene på lokal harddisk, uten at de ble forflyttet til en ny webside hvor denne musikken lå.

Språklig sett er det unaturlig å karakterisere en dyp peker til et verk som en fremføring av det. En peker gir i følge tingretten ”like lite noen opplevelse av verket som en fotnote gjør til et litterært verk”. Hvilken vekt en naturlig språklig forståelse av begrepet fremføring skal ha avhenger blant annet av om åndsverkloven legger opp til en statisk eller dynamisk tolkning av det. I forarbeidene til åndsverkloven heter det blant annet: ”For enkelte typer verk har det hittil ikke vært naturlig å tale om fremføring. Det gjelder bildende kunst, arkitektur og brukskunst. Men i og med utviklingen av televisjon og film, er det ikke usannsynlig at slike verk kan komme til å bli brukt på en måte som

---

⁴² Lund (2001) s. 607

tidligere var ukjent, og at sider ved åndsverket som tidligere var lite påaktet, kan komme i forgrunnen på en måte som det kan være naturlig å sammenligne med fremføringsretten til de verk som er omtalt ovenfor. De regler som loven inneholder om fremføring, er imidlertid utformet med tanke på det som i dag naturlig går inn under denne betegnelsen.”⁴³

Foregående sitat kan sammenstilles med et annet sitat vi allerede har sett på i denne oppgaven; ”Det regnes normalt som offentlig fremføring av et verk dersom det gjøres tilgjengelig via åpne nettverk, f.eks. internett”.⁴⁴ Tingretten vurderte dette dithen at nye hjelpemidler for tilgjengeliggjøring kan omfattes av fremføringsbegrepet.

Av tidligere rettsavgjørelser kan nevnes Rt. 1955 s. 35, den såkalte smartkort-dommen. Spørsmålet var her om den tiltalte ved å selge dekodingsutstyr som tillot kjøperne å se filmer på fjernsynsskjermen sin, hadde gjort disse filmene tilgjengelig ved å ha fremført dem. Det kan synes som om Høyesterett i denne avgjørelsen maner til forsiktighet i å tolke fremføringsbegrepet for vidt i forhold til hva som følger av en naturlig språklig forståelse, og kom derfor til at tiltalte ikke hadde fremført filmene.

Av nordiske rettsavgjørelser som har relevans kan først nevnes den svenske Högsta Domstolens dom av 27. mars 1980 (Mornington).⁴⁵ I denne dommen ble plassering av TV-apparater i hotellrom ansett som offentlig fremføring.

Spørsmålet om dyplenking, i form av nedlastningspekere, kunne sies å være fremføring var også temaet i den svenske mp3-dom I. Faktum i denne saken var meget lik napster.no. Högsta Domstolen uttaler: ”Det i målet aktuella tilgängliggörandet av musikkfilerna är därför att bedömma som offentligt framförande...”.

Som tingretten påpeker i napster.no-dommen har den svenske høyesterettsdommen flere svakheter som reduserer dens ”egenvekt”. Særlig er det grunn til å fremheve at dommen slår fast at pekerne det er snakk om utgjør en eller annen form for tilgjengeliggjøring

---

⁴³ Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 16 flg.

⁴⁴ Ot. prp. nr. 85 (1997-98) s. 16

⁴⁵ NJA 1980 s. 123 og NIR 1980 s. 258

uten at dette gjøres til gjenstand for en nærmere drøftelse. Det sentrale i saken synes å være grensdragningen mellom spredning – som var straffbart – og fremføring – som ikke var straffbart. Etter min mening ser det ut som om reelle hensyn kan ha vært lagt til grunn på forhånd, og at man forsøker å tilpasse argumentasjonen deretter. En annen svakhet ligger tett opptil destinksjonen mellom de forskjellige typer pekere. Retten vurderte nemlig tilsynelatende ikke om det hadde noen betydning at musikkfilene ikke var tilgjengelig for avspilling, som er den tradisjonelle formen for fremføring, før etter at de var lastet ned og lagret på brukerens datamaskin.

Det finnes også en dansk avgjørelse som omhandler dype lenker, også her i form av nedlastningspekere, her allerede omtalt som mp3-dom II. Om dyplenkingen utgjorde fremføring uttalte retten på s. 33: ”Selv om de sagsøgte ikke i øvrigt selv har lagt musik ud på nettet uden tillatelse, findes de ved at oprette direkte links til musiknumre, som andre ulovligt havde uploaded, selvstændigt at have tilgængeliggjort musiknumrene for almenheden på en måde, der må sidestilles med offentlig fremførelse.”

Til denne avgjørelsen kan det bemerkes at dommen sier at det dreier seg om en virksomhet som må *sidestilles* med offentlig fremføring. Heller ikke denne avgjørelsen gjør nærmere rede for sitt standpunkt. Med sitt uttrykk for sidestilling av aktiviteten med fremføring gir kanskje denne dommen enda sterkere vitnesbyrd om at reelle hensyn, og et ønske om å ramme dyplenking til *ulovlig* tilgjengeliggjort materiale, ligger bak vurderingen.

Med disse svakheter i bunn, er det min mening at retten i napster.no-saken har gjort en for enkel vurdering når den har lagt til grunn at fremføringsbegrepet i norsk rett også må sammenfalle med tolkningene i mp3-dom I og II. Til dette er vurderingene i disse dommene for enkle, og kanskje preget av reelle hensyn. Da hjelper det lite å vise til stor grad av nordisk rettsenhet på området.

At det hersker stor grad av nordisk rettsenhet på opphavsrettens område har kommet til uttrykk i flere lovforarbeider: ”Det er en innlysende konsekvens av samarbeidet at det så langt som råd er på dette området gjennomføres likhet i rettsreglene i de nordiske land. Både for opphavsmenn og for den som skal bruke åndsverket, vil det være en fordel om

dette rettsområdet kunne reguleres av så enslydende regler som mulig”.⁴⁶ Dog kan det kanskje se ut som om den svenske motsatsen til å ”gjøre verket tilgjengelig for almenheten” kanskje er tillagt en mer dynamisk tolkning: ”... det är önskvärt att finna en beskrivning som icke snabbt blir omodern genom teknikens utveckling. En sådan allmän beskrivning bör täcka alla förfogand över verket som har ekonomisk betydelse.”⁴⁷

En referansepeker – og dermed også en dyp peker – kan, i følge Nordstrand, betraktes på to måter. For det første som en ren henvisning og dermed uten konsekvenser i opphavsrettslig forstand. Henvisningsaspektet kan i følge Nordstrand begrunnes med at en referansepeker – et begrep som også inkluderer dype pekere – egentlig bare forenkler en brukers prosess. I stedet for å taste inn adressen til websiden som pekeren henviser til, kan man bare klikke på linken. For det andre kan en referansepeker betraktes som en fremføring utenfor det private området.⁴⁸ Det er det siste synspunktet forfatteren velger å følge videre. Noe som er spesielt interessant sett i lys av forfatterens kommentarer tidligere i samme avhandling, nemlig at ”selve referansepekeren inneholder bare adressen til en annen fil, og inneholder ikke den informasjonen som finnes på selve webadressen. ... men kan bli ansett for å lede en bruker til informasjon.”⁴⁹

Tingretten kommer i napster.no-dommen med en meget interessant uttalelse:

”Departementet synes å likestille begrepet tilgjengeliggjøring med det å stille et åndsverk til rådighet. Det er ikke naturlig å si at en peker – i seg selv – er det samme som å stille et musikkverk til rådighet.” Tingretten fortsetter med å presisere et poeng vi allerede har vært inne på i denne oppgaven: ”Denne nedlastingen kunne brukeren ha gjort helt uavhengig av Napster.no – dersom han hadde visst hvilken nettadresse musikkfilen lå på.” Det er med andre ord besparelsen av å selv taste inn adressen i en nettleser som skal regnes for å være en fremføring. Dersom man bare skriver adressene på sine hjemmesider – uten at disse gjøres til pekere – vil nok de fleste være enige i at dette ikke er en fremføring av verket på disse adressene, like lite som en fotnote i en

---

⁴⁶ Sitatet er fra Ot. prp. nr. 26 (1959-60) s. 6. Se også Ot. prp. nr. 15 (1994-95) s. 8

⁴⁷ SOU 1956:25 s. 92

⁴⁸ Nordstrand (2002) s. 24

⁴⁹ Nordstrand (2002) s. 9

avhandling som dette fremfører verket det henviser til. Til tross for dette kom Tingretten i napster.no-dommen til at utlegging av såkalte direktelinker utgjør offentlig fremføring i åndsverklovens forstand. Dommen er imidlertid – som tidligere nevnt – ikke rettskraftig, og det skal bli interessant å se om neste rettsinstans kommer til samme resultat.

Med disse synspunktene om at en dyp peker kan anses som en referanse som sparer brukeren for selv å taste inn en nettadresse er det etter min mening oppsiktsvekkende at man klarer å komme til det resultat at dyplenking er å betrakte som fremføring i norsk rett i dag. Jeg velger å opprettholde at når rettighetshaveren har valgt å publisere sitt opphavsrettslig vernede materiale på internett, har det skjedd en lovlig tilgjengeliggjøring for almenheten. Pekerpubliseringen refererer bare til den lovlige publiseringen. Materialet er allerede gjort tilgjengelig for almenheten.⁵⁰

2.2.4 Internasjonal rettspraksis

Synspunktet at dype pekere, og referansepekere generelt, bare skal anses å utgjøre en referanse til en annen webside er nå blitt støttet av en tysk høyesterettsdom som går under navnet Paperboy.⁵¹ Tospråklige nyhets-søkemotor Paperboy hadde dyplenket til artikler publisert på internettsidene til flere av avisene utgitt av forlaget Holtzbrinck. Den tyske Høyesterett argumenterte med at brukerne kunne skrive inn artiklenes adresser (URL) rett inn i nettleseren, og således unngå avisenes forsider. I følge German American Law Journal⁵² sa retten at lenke-teknologien fjerner behovet for manuelt å taste inn nettadressene og bare tilbyr en lettere og mer behagelig måte å bruke internett.

I følge German American Law Journal vurderte også retten om det forelå brudd på konkurranserettslige regler, og kom til at heller ikke dette var tilfelle. Selv om forlaget mistet annonseinntekter som følge av at brukerne kunne gå direkte til artiklene, istedenfor å bane seg vei fra forsiden, gav ikke dette rett til å pålegge brukerne å benytte seg av forlagets foretrukne rute frem til materialet.

---

⁵⁰ Wagle og Ødegaard (1997) s. 415

⁵¹ Bundesgerichtshof, 17. juni 2003. I ZR 259/00 (Paperboy)

⁵² Artikkel av 23.07.2003 på internett: www.out-law.com som besøkt 29.09.2003

Fra USA er det en meget kjent sak som har slått fast lovligheten av dype pekere, nemlig saken Ticketmaster vs Tickets.com. Siste dom i denne saken falt 6. mars 2003.⁵³

Internasjonal rettspraksis har naturlig nok begrenset rettskildemessig verdi i Norge, men særlig i tysk rett finnes mange likhetstrekk med den norske retten. Dette både som resultat av norsk retts innflytelse av tysk rett historisk sett, og ikke minst på grunn av tilpasninger til direktiver fra EU. Dyplenking og internett er også tema hvor vurderinger ofte involverer internasjonale aspekter, og internasjonale løsninger er viktig nettopp på grunn av at internett så lett sprenger de tradisjonelle landegrensene. Norske domstoler har allerede vist til den tyske høyesterettsdommen i avgjørelsen i Oslo Tingrett 28. oktober 2003 (Phonophile vs. ABC Startsidene, s. 14). Noe som kan tas til inntekt for at internasjonal rettspraksis har en rolle å spille i forhold til vurderinger av hva som er gjeldende norsk rett på området.

Det har også en avgjørelse i Danmark som har omhandlet dyplenking; den såkalte Newsbooster-dommen. Da denne ble avgjort på grunnlag av det spesielle databasevernet samt mer konkurranserettslige betraktninger, omtales den under del 3 av oppgaven.

2.2.5 Lovlig eller ulovlig publisert

Flere forfattere forfekter skillet mellom pekere til lovlig og ulovlig publisert materiale,⁵⁴ men faktum er at det til nå bare er falt dommer i Norden som har tatt for seg nedlastningspekere til ulovlig publiserte mp3-filer. Det er derfor vanskelig å med sikkerhet hevde at et slikt skille ikke er relevant, særlig med hensyn til de reelle hensyn som kan spille inn ved å ønske å ramme dyplenking til ulovlig publisert materiale.

I mp3-dom II kan det muligens se ut som om hva det pekes til har betydning, fordi det fremheves at materialet det pekes til er ulovlig lagt ut. Högsta Domstolen sier derimot i

---

⁵³ US District Court of California, 6. mars 2003, og avgjørelser i lavere instanser

⁵⁴ Nordstrand (2002) s. 27-28, Hagen (2002) s. 42-43

mp3-dom I at ”Det saknar ved bedömingen betydelse om fremförandet sker av en olovligen framställd kopia av en upptagning”.

Særlig i Danmark er det skrevet om forskjellen mellom å peke til lovlig eller ulovlig tilgjengeliggjort materiale, blant annet av forfatterne Lars Stoltze⁵⁵ og Thomas Riis. Sistnevnte skriver i en kommentar til Vestre Landsrets dom av 20. april 2001 at landsretten ikke uttalte at en hver peker til opphavsrettslig materiale må sidestilles med offentlig fremførelse, men bare at musikk ”som andre ulovligt har uploadet, det vil sige links til opphavsrettskrænkende materiale, må sidestilles med offentlig fremførelse”.⁵⁶ Videre presiserer han imidlertid at retten ikke ved dette har tatt stilling til om det skal sondres mellom pekere til krenkende eller ikke-krenkende materiale, ”således at alene links til krænkende materiale må sidestilles med offentlig fremførelse”.⁵⁷ Faktisk anser han selv denne sondringen som en opphavsrettslig anomali, men han presiserer altså at domstolen for så vidt ikke tok stilling til dette i avgjørelsen.

Daniel Westman skriver at ”de rekvisit som tar sikte på tillgängeliggörandet [har] givits olika utformningar i de skilda brottstyperna. Det är därför troligt att länkning till t.ex. en barnpornografisk bild skulle bedömas på ett annat sätt än länkning till ett yttrande som utgör förtal”.⁵⁸ Dermed tar også han til orde for en differansiering mellom hva det lenkes til, i vurderingen av begrepet tilgjengeliggjøring.

Den tyske høyesterettsdommen Paperboy er kanskje den eneste europeiske dommen som til nå har tatt stilling til dyplenking til lovlig publisert materiale ut i fra opphavsrettslige rettsregler. Det er derfor interessant å konstatere at retten her kom til at det ikke forelå noe brudd på opphavsrettslovgivningen, fordi opphavsmannen allerede hadde gjort artiklene tilgjengelige for offentligheten.⁵⁹ Som tidligere referert anså retten dyplenkingen bare som er henvisning som sparte brukerne for selv å taste inn nettadressene til artiklene. Vi har allerede sett at Oslo Tingrett henviser til denne

---

⁵⁵ Stoltze (2001) s. 74

⁵⁶ Riis (2002) s. 423

⁵⁷ Op. cit. s. 423

⁵⁸ Westman (1999) s. 6-7

⁵⁹ German American Law Journal, som referert i artikkel av 23.07.2003 på internett: www.out-law.com besøkt 29.09.2003

dommen, og særlig i lys av mangelen på andre avgjørelser som tar for seg dyplenking til lovlig tilgjengeliggjort materiale kan denne tyske høyesterettsavgjørelsen få stor betydning også for norsk rett

Dermed kan en kanskje ikke utelukke at det er bruk av dype pekere / nedlastningspekere til ulovlig publisert materiale som har ført til avgjørelsene vi har fått om pekeransvar i Norden. Etter min mening er det i alle fall ikke alle hensyn ved ulovlig publiserte verk på internett som passer når det dreier seg om lovlig publiserte verk. Vi skal se under punkt 2.4 at Sør-Gudbrandsdal Tingrett løste denne konflikten med å innfortolke et samtykke til dype pekere.

2.2.6 Betydningen av type peker

Noen forfattere mener det ikke er grunnlag for å skille mellom ulike typer pekere i diskusjonen omkring pekere og tilgjengeliggjøring.⁶⁰ Disse tar domstolenes til dels manglende differensiering mellom de forskjellige typer pekere ved vurderingen av om det foreligger tilgjengeliggjøring til inntekt for at en slik differensiering ikke har noe rettslig grunnlag. Andre tolker dette som svakheter ved de foreliggende avgjørelser og en følge av de begrensinger rettens prøving er underlagt i den konkrete sak. Rettsbildet har lenge vært preget av det jeg kaller nedlastningspekere til ulovlig publiserte musikkfiler.

Det virker i dag som om det er bred enighet om at referansepekere til startsider på internett – hva jeg omtaler som overflatepekere – ikke skaper problemer av verken opphavsrettslig art eller på andre områder. Disse ønskes som regel hjertelig velkomne, da de som tidligere sagt loser brukeren gjennom materialet slik publisereren gjerne vil. I Norge har det imidlertid, som allerede omtalt, falt en avgjørelse om overflatepeking til tilbydere av programmer for fildeling (Phonophile vs. ABC Startsidene). Da fildelingsprogrammene ble ansett for også å ha relevante lovlige anvendelsesområder, var retten meget skeptisk til å konstatere ansvar for overflatepeking til materiale med lovlige bruksområder. Ut i fra sakens begrensinger ble det ikke tatt stilling til om saken hadde stilt seg annerledes om det hadde vært snakk om dype pekere – i form av

---

⁶⁰ F.eks. Nordstrand (2002) s. 27, 34 og Hagen (2002) s. 43

nedlastningspekere – til programmene. I og med at programmene ble ansett å ha lovlige anvendelsesområder, ville denne forskjellen mht. til pekere etter min mening sannsynligvis ikke ført til noe annerledes resultat i denne saken.

Graasvold skiller, som meg, mellom dype pekere som referansepekere og dype pekere som fungerer som nedlastningspekere.⁶¹ En vanlig dyplenke bringer brukeren til en underliggende webside hvor denne presenteres på skjermen i sin opprinnelige form, slik den var ment å vises på internett av opphavsmannen. Graasvold argumenterer i denne sammenhengen med at materialet ved denne type lenking bare gjøres mer tilgjengelig for brukeren, og således ikke innebærer noen ny, selvstendig tilgjengeliggjøring. Informasjonen gjengis ikke i annen form eller sammenheng enn opprinnelig tiltenkt. De muligheter som brukeren får til å nyttegjøre seg verket, f.eks. til å ta en utskrift, er de samme som opphavsmannen la til rette for ved sin publisering av verket på internett.

Dommene mp3-dom I og II samt napster.no har alle omhandlet dyplenger i form av nedlastningspekere – samt at materialet har vært ulovlig tilgjengeliggjort til å begynne med. Dette er en mulig forklaring på hvorfor dommene har fått sitt utfall. I mp3-dom I presiseres det særskilt at det dreier seg om denne type pekere. Graasvold kommer i sine vurderinger til at slike nedlastningspekere kan sies å falle inn under fremføringsbegrepet, men selv har jeg kvaler med å godta at denne distinksjonen skal kunne være utslagsgivende for om en dyplenke er å betrakte som en fremføring eller ikke. Også i tilfellet nedlastningspekere kan det jo argumenteres med brukeren bare spares for å selv manuelt skrive inn adressen på filen han vil laste ned, som i tilfellet med referansepekere generelt. Dessuten fører en nedlastningspeker ikke til at verket blir fremført på dataskjermen, men at filen blir lagret på lokal harddisk. Dette er etter min mening nærmere en eksemplarframstilling å regne enn en fremføring.

Daniel Westman skriver i en kommentar til mp3-dom I i en lavere rettsinstans: ”Som jag ser det är det knappast möjligt att generellt ta ställning till om länken skall ses som ett brottslig eller skadeståndsgrundande tillgängliggörande”. Og han begrunner dette med at blant annet ”kan länken rent teknisk vara utformad på olika sätt” og illustrerer dette med forskjellene mellom referansepekere, rammepekere og hentepekere. Men selv

---

⁶¹ Graasvold (2002) s. 106-108

innenfor disse grupperingene kan pekingen være utført på forskjellig måte, f.eks. ”kan länkaren i større eller mindre grad markera sitt oberoende i förhållande til det länkade materialet”.⁶²

I en annen kommentar til utfallet av mp3-dom I i Högsta Domstolen skriver Westman: ”...att en närmare inventering av argumenten i denne fråga skulle ha visat att det överhuvud inte är möjligt betrakta länkningen i det aktuella fallet som ett tillgängliggörande eller medhjälp till tillgängliggörande”.⁶³ Her dreide det seg som kjent om nedlastningspekere. For hentepekere vedkommende mener imidlertid Westman at resultatet må bli det motsatte.

Hentepekere er for så vidt gjennomgående ansett som mer graverende enn referansepekere. Dette fordi hentepekingen innebærer at et bilde e.l. gjøres til en integrert del av en nettside, og at det derfor kommer dårligere frem at det ikke er innehaveren av den aktuelle siden som er opphavsmann til det innhentede materiale. Hentepekere er derimot ikke tema for denne oppgaven.⁶⁴

Det er vanskelig å si om skillet mellom de forskjellige pekertypene vil bli problematisert mer av rettsapparatet i fremtidige avgjørelser, men etter min mening kan en slik differansiering ha mye for seg. Ikke alle typer pekere gir samme inntrykk på brukeren, og de bør kanskje derfor behandles ulikt. På den andre siden kan en slik differansiering skape en uoversiktlig situasjon hvor det er vanskelig å bedømme hva som er gjeldende rett for de forskjellige typer pekere. Det kan også bli vanskelig for folk flest å forstå hva som ligger bak den forskjellige behandlingen av pekere, dersom dette ikke gjøres på en måte som harmoniserer med folks bruk og oppfatninger av pekerne.

2.3 Foreløpig konklusjon; hvilke følger for dyplenking?

På bakgrunn av den foregående redegjørelse virker det som om vi kan legge til grunn at dyplenking skal anses for offentlig tilgjengeliggjøring ved fremføring. Det er nettopp

---

⁶² Westman (1999) s. 6-7

⁶³ Westman (2000) s. 19

⁶⁴ For en mer inngående fremstilling om hentepekere se bl.a. Wagle og Ødegaard (1997) s. 426, Graasvold (2002) s. 110 og Nordstrand (2002) s. 34

dette resultatet flere forfattere, og Sør-Gudbrandsdal Tingrett, har konkludert med. Dersom vi går ut i fra at dette er rettssituasjonen i Norge i dag, blir spørsmålet hvilke følger dette får for dyplenking til lovlig publiserte verk på internett.

Når flere i dag synes å være av den formening at en kan nekte andre i å dyplene til sitt materiale på internett, baserer dette seg på at det faller innenfor opphavsmannens enerett å dyplene til sitt verk – som han har tilgjengeliggjort på internett. Dersom dyplenking ikke skulle falle inn under en av enerettene har opphavsmannen intet rettslig grunnlag for å nekte dyplenking til sitt verk.

Jeg vil derfor videre i fremstillingen se på hva konsekvensene av denne foreløpige konklusjonen. Kan rettssituasjonen avhjelpe for brukerne på internett ved at det innfortolkes et samtykke til vanlig bruk av verk som er tilgjengeliggjort i dette mediet, og kan opphavsmannen ta forhåndsregler for å begrense adgangen til å dyplene også etter en slik utvidet disposisjonsrett? Hva med ytringsfriheten på nettet?

2.4 Samtykke til vanlig bruk

Dersom en legger til grunn at dyplenking til et åndsverk på internett utgjør en krenkelse av opphavsmannens enerett, er det interessant å undersøke om opphavsmannen i og med publiseringen kan sies å ha samtykket til en vanlig utnyttelse av verket for dette mediet, og hvor langt et slikt samtykke kan sies å rekke. Nærmere bestemt om dyplenking kan sies å utgjøre en slik vanlig bruk det kan innfortolkes samtykke til. Diskusjonen om samtykke til normal bruk omtales også gjerne som spørsmålet om brukernes utvidede disposisjonsrett i forhold til de opphavsrettslige regler, i og med at verket er fritt publisert på internett. Brukernes utvidede disposisjonsrett antas da å samsvare med normal bruk.⁶⁵

I en slik diskusjon om en utvidet disposisjonsrett på internett er det en viktig forutsetning at verket er publisert med opphavsmannens samtykke. Ved en ulovlig tilgjengeliggjøring kan en ikke innfortolke opphavsmannens samtykke til en slik utvidet

---

⁶⁵ Wagle og Ødegaard (1997) s. 273 flg.

bruk av verket. Den ulovlige publiseringen av verket vil i slike tilfeller utgjøre en vedvarende krenkelse av opphavsmannens rettigheter.

Utgangspunktet er at opphavsretten er knyttet til verket og er uavhengig av mediet verket gjengis i. Internett har vist seg å være et medium som har tøyd disse grensene. Dette fordi internett som medium gir friere tilgang til et publisert verk, og fordi mediet nødvendiggjør visse rettigheter for å kunne utnytte det publiserte verket slik det er ment i og med publiseringen på internett. For at en bruker skal kunne se verket på sin dataskjerm må det skje en fremføring av verket på skjermen. I tillegg må det skje en midlertidig eksemplarframstilling i RAM-minnet (som etter implementeringen av databasedirektivet og den kommende implementering av opphavsrettsdirektivet vil være lovlig ut i fra bestemte kriterier).⁶⁶ Ofte inkluderes også retten til å ta utskrift av verket, samt lagre det på lokal harddisk permanent.⁶⁷

Spørsmålet som må utredes er hva som ligger i kravet til samtykke fra opphavsmannen. Har opphavsmannen stilltiende samtykket til en normal bruk av hans verk bare ved å publisere det på nettet, eller må han gi et uttrykkelig samtykke for at andre skal kunne dyplenke til verket? Innenfor immaterialretten har et stilltiende samtykke i flere henseende vært ansett for tilstrekkelig.⁶⁸ I de norske forarbeidene har spørsmålet om hva som ligger i kravet til opphavsmannens samtykke vært drøftet i forbindelse med spredningsretten.⁶⁹ Det kan derfor hevdes at et stilltiende samtykke er blitt godtatt tidligere for å begrense opphavsmannens enerett, dersom gode grunner taler for det.⁷⁰ Dette synspunktet støttes også av Riis, som hevder at den utbredte bruk av pekere på internett – i tillegg til betydningen av dem for internetts funksjon – taler for et stilltiende samtykke er tilstrekkelig.⁷¹ Jon Bing har sågar tolket publisering av opphavsrettslig beskyttet materiale på internett som et ensidig avkall på sine rettigheter.⁷² På den andre

---

⁶⁶ Databasedirektivet art. 6 og opphavsrettsdirektivet art. 5

⁶⁷ Wagle og Ødegaard (1997) s. 275

⁶⁸ Rognstad (1999) s. 124

⁶⁹ NOU 1983: 35 s. 61 og Ot. prp. nr. 15 (1994-95) s. 84-85

⁷⁰ Nordstrand (2002) s. 35-36

⁷¹ Riis (2001) s. 155

⁷² Bing og Tokvam (1996) s. 103

siden har bl.a. forfatterne Carlén-Wendels⁷³ og Norstrand⁷⁴ uttrykt at et slikt synspunkt ikke er holdbart.

Tingretten går imidlertid langt i å avklare diskusjonen når den uttaler i napster.no-dommen at; ”En person som lovlig legger ut beskyttet materiale på Internett, gjør det nettopp med et ønske om å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Uten at vedkommende uttrykkelig legger ned forbud mot videre offentliggjøring eller det på annen måte klart fremkommer et slikt ønske, må han anses for å ha samtykket til at også andre kan tilgjengeliggjøre det.” Dermed sier faktisk tingretten at det for lovlig publiserte verk på internett antas å foreligge et implisitt samtykke til å dyplente til verket – selv om dette altså skulle utgjøre tilgjengeliggjøring ved fremføring!

Det kan likevel tenkes begrensninger av den utvidede disposisjonsretten. Det kan for eksempel oppstilles en forskjell mellom dyplenting i næringsvirksomhet og privat. Gjelder samtykket for normal bruk av verket bare for privatpersoner, innenfor det private området – eller også for andre som samler dyplenter profesjonelt og fremstiller lenkesamlinger for brukere på internett og i epost? Noen forfattere har tatt til orde for at selve publiseringen på internett ikke kan anses for et generelt samtykke til å dyplente i de tilfeller hvor opphavsmannen har en legitim interesse i at pekere til åndsverket ikke publiseres. I disse tilfeller er det stort sett tap av annonseinntekter på grunn av omgåelse av forsidene som gjøres gjeldende.⁷⁵ Min mening er at det her ikke er noen opphavsrettslige grunner til å differansiere mellom privat eller næring, men situasjonen kan være en annen sett ut i fra konkurranserettslige regler.

Adgangen til dyplenting vil muligens også kunne forankres i sitatretten, jfr. åvl. § 22. Det må etter min mening være adgang til å støtte opp eget nyhetsstoff med dype pekere til andre relevante nettsider om temaet. Dette må etter min mening falle innenfor bestemmelsens forordning av ”god skikk og i den utstrekning formålet betinger”. Spesialiserte søkemotorer som leter gjennom internett, for deretter å presentere en dyplentesamling for brukeren, enten på internett eller i en epost, kan etter min mening

---

⁷³ Carlén-Wendels (2000) s. 178

⁷⁴ Nordstrand (2002) s. 36

⁷⁵ Wagle og Ødegaard (1997) s. 276 og 278 samt Hagen (2002) s. 45

heller ikke behandles på annen måte mht. til dyplenkingen. Ikke så lenge de gjengir nyheten så kort at den passerer som et sitat, samt har med en kildehenvisning.

Dyplenking gjort av søkemotorer må etter min mening også gå inn under normal bruk som må påregnes av en opphavsmann som publiserer sitt verk på nettet. Søkemotorer er imidlertid problematiske pga. deres eksemplarframstilling av nettsidene som i noen tilfeller kan bli liggende i mange uker eller mye lenger på søkemotorens server, samt ut i fra et konkurranserettslig ståsted. Dette er imidlertid ikke tema for denne oppgaven.

Etter min mening gir den publiserte dype pekeren bare en referanse til verket på internett på det sted og på den måten det allerede er offentliggjort. En dyplenke vil derfor bare bringe leseren til verkseksemplaret slik rettighetshaveren har valgt å publisere det. Siden sistnevnte har gjort verket tilgjengelig på internett, har han også akseptert at andre kan lese dette materialet. Det ligger ikke annet i dette enn at rettighetshaveren må akseptere at andre gjør det lettere og utnytte verket på en måte han allerede har akseptert.

2.5 Adgangen til å begrense den normale bruk

Dersom en tar som utgangspunkt at opphavsmannen ved publiseringen på internett har samtykket til normal bruk av sitt verk – til brukernes utvidede disposisjonsrett – blir problemstillingen om opphavsmannen kan begrense denne disposisjonsretten. Med andre ord; om opphavsmannen likevel kan nekte dype pekere til sitt åndsverk. Det er i denne forbindelse interessant å se på hva som skal til for at opphavsmannen kan sies å ha trukket tilbake sitt implisitte samtykke til normal utnyttelse, og om brukeren alltid må godta begrensningene opphavsmannen pålegger ham.

2.5.1 Manuell dyplenking

En vanlig måte å begrense brukernes utvidede disposisjonsrett er å legge ut en såkalt opphavsrettsnotis på nettsidene. En opphavsrettsnotis er informasjon fra opphavsmannen om at det er knyttet rettigheter til et publisert verk, og eventuelt en

presisering fra opphavsmannen om hvilken disposisjonsrett brukerne har til materialet.⁷⁶ Dette kan skrives ut i tekstform, men skjer tradisjonelt ved bruk av copyright-merket ©. Slike opphavsrettsnotiser kan ha forskjellig virkning fra land til land, og har en helt bestemt mening etter Verdenskonvensjonen. I Norge, hvor det ikke er formkrav til beskyttelse av et åndsverk, har copyright-merket omtrent samme funksjon som å skrive i klartekst at materialet er underlagt de generelle opphavsrettsreglene.

En opphavsrettsnotis er en ensidig avtale. I teorien antas det, både generelt i avtaleretten og i opphavsretten, at en bruker neppe blir bundet av en slik ensidig avtale. Særlig i de tilfeller hvor brukerne har lovfestede rettigheter jfr. åvl. kapittel 2, vil notisen derfor neppe ha noen rettslig konsekvens.⁷⁷ I forhold til den utvidede disposisjonsretten, som retten til å dyplenke, kan resultatet imidlertid bli et annet.

Etter min mening er ikke en konstatering av at materialet er beskyttet av opphavsretten, herunder påtrykking av copyright-merket, nok til å begrense den utvidede disposisjonsretten. Graasvold er imidlertid av den motsatte oppfatning, men har ingen nærmere begrunnelse for sitt ståsted.⁷⁸ En bruker kan imidlertid ikke i ettertid hevde at han trodde materialet ikke nøt opphavsrettslig beskyttelse eller var falt i det fri, hvis materialet er påtegnet en opphavsrettsnotis. Dette er imidlertid også alt en slik generell notis innebærer, etter mitt syn. Copyright-merket viser bare til den generelle opphavsrett med de begrensninger denne inneholder. En av disse begrensningene er det implisitte samtykke til normal bruk av et verk på internett. En generell opphavsrettsnotis er altså ikke nok til å regnes som et forbehold mot dype pekere. Dette synet støttes også i napster.no-dommen hvor det som tidligere sitert uttales at: ”Uten at vedkommende uttrykkelig legger ned forbud mot videre offentliggjøring eller det på annen måte klart fremkommer et slikt ønske, må han anses for å ha samtykket til at også andre kan tilgjengeliggjøre det”.

Det er altså et krav om et uttrykkelig forbud mot dyplenking, eller at et slikt ønske skal komme klart frem. Dette betyr at opphavsmannen må uttrykke sitt forbud mot

---

⁷⁶ Wagle og Ødegaard (1997) s. 279

⁷⁷ Op. cit. 280

⁷⁸ Graasvold (2002) s. 100, note 161

dyplinking i klare ordelag. Et slikt forbud må etter min mening være tilstrekkelig for å hindre manuell dyplinking, dvs. hvor personer selv legger ut dype pekere, men kan en slik uttrykkelig opphavsrettsnotis også sies å være nok til å forby søkemotorer som automatisk leter gjennom internett og skaper dype pekere til ditt beskyttede materiale?

2.5.2 Automatisk dyplinking

Søkemotorer, roboter, agenter og crawlere. Uansett hva man velger å kalle dem leter de konstant gjennom internett på generell basis eller på forespørsel av en bruker. Disse forstår ikke innholdet på sidene de dyplinker til og vil derfor ikke være i stand til å forstå om det er skrevet et uttrykkelig forbud mot å dyplinke på en nettside. Det finnes imidlertid andre, mer tekniske, metoder å hindre en søkemotor å indeksere en nettside. Ved bruk av en såkalt ”tag” eller ”meta tag” skrevet inn i nettsidens kode kan en gi søkemotorene beskjed om at din side ikke skal indekseres. En slik ”tag” kan se ut som følger:

```
<META NAME = ”ROBOTS” CONTENT = ”INDEX, NOFOLLOW”>79
```

Et annen måte å hindre at søkeroboter indeksere og peker til en nettside er opprettelsen av en ”robots.txt”-fil i mappen med html-dokumentene på nettet. Eksempler på hvordan en slik fil kan utformes, samt videre forklaringer, beskrives ofte på seriøse søkemotorers nettsider.⁸⁰ Her finnes forklaringer på hvordan man utelukker alle eller bare nærmere bestemte søkemotorer.

Spørsmålet oppstår om en slik tag eller robots.txt-fil er tilstrekkelig for å hindre søkemotorer i å indeksere nettsiden – for senere å opprette dype lenker til den, og om fraværet av disse dermed innebærer implisitt samtykke til at siden indekseres og dyplinkes til.

Et slikt tiltak innebærer kanskje ikke et ”uttrykkelig forbud” mot en ny tilgjengeliggjøring slik tingretten ordla seg i napster.no-dommen, men er kanskje en klar fremming av et ”slikt ønske”. Således kan det argumenteres for at det må anses for et

---

⁷⁹ Hentet fra Newsbooster-dommen (s. 8 av utskrift av fogdebogen)

⁸⁰ For eksempel www.google.com som besøkt 14. november 2003

tilstrekkelig klart forbud mot dyplenking. På den andre side er den også en ensidig disposisjon fra opphavsmannens side som søkerobotene lett kan programmeres til å overse. Dette taler for at den mer kan regnes som et ønske om at forbudet mot dyplenking respekteres, og at den altså bare er tilstrekkelig til å hindre dyplenking i den grad søkerobotene respekterer den.

Meta tags kan også brukes til å angi stikkord for innholdet på nettsiden, og dermed oppnå treff i søkemotorene, som igjen kan lede til publisering av dype pekere på søkemotorenes hjemmesider. En slik bruk av meta tags vil i hvert fall kunne tolkes som et samtykke til søkemotorenes publisering av dyplenker. Tilsvarende må gjelde der nettsider ”meldes inn” i forskjellige søkemotorer for å oppnå høyere publisitet rundt sidene.⁸¹

Et annet teknisk virkemiddel kan benyttes mot dyplenking generelt. Dette går ut på at en programmerer sine nettsider på en slik måte at uansett hvilken underside man forsøker å peke til direkte – ved bruk av dype pekere – så vil man alltid bli omdirigert til førstesiden. Dette kan nok i enda sterke grad argumenteres for å være et klart uttrykk for at en ikke ønsker dype pekere til sine sider, som en pekerpublisist må respektere.

Diskusjonen om slike virkemidler er tilstrekkelig for å hindre søkeroboters dyplenking får også betydning for om fraværet av dem innebærer et implisitt samtykke til dyplenking. Dersom de er tilstrekkelige for å hindre dyplenking, vil fraværet av en slik innredning kanskje også tale for en aksept av dyplenking. Bruken av slike tekniske virkemidler må vel anses for velkjent, i hvert fall blant profesjonelle operatører av nettsider. Når disse velger å ikke inkorporere et slikt element på nettstedet, kan dette tyde på en aksept av dyplenkingen som vil finne sted.

Synspunktet at det foreligger en aksept av dyplenking ved fraværet av slike ”tekniske” virkemidler støttes i den tyske Paperboy-dommen, hvor retten uttaler at det er opp til publiseringen av materialet å ta tekniske forholdsregler for å hindre dype pekere om man ikke ønsker slike laget til sine sider. Den tyske Høyesterett påpekte nettopp også at

---

⁸¹ Hagen (2002) s. 45

søkemotorene ofte forklarer på sine hjemmesider hvordan opphavsmenn lett kan unngå at deres sider blir indeksert og lenket til.

2.5.3 Tekniske beskyttelsessystem

I forhold til opphavsrettsdirektivet art. 6 (1) oppstår spørsmålet om tekstfiler eller tags som skal holde søkemotorer unna kan anses for ”tekniske beskyttelsessystem” som medlemsstatene skal verne mot omgåelse av. Dette ville i så fall føre til at disse beskyttelsesmetodene er vernet, og derfor ikke kan omgås av søkerobotene.

I følge opphavsrettsdirektivet art. 6 (3) forstås teknisk beskyttelsessystem som ”enhver teknologi, innretning eller komponent som ved normal bruk er beregnet til å hindre eller begrense handlinger, med hensyn til verk eller andre arbeider, som innehaveren av lovfestet opphavsrett ... ikke har gitt tillatelse til”.⁸² Ut i fra denne ordlyden er det ikke utenkelig at de tekniske metoder for å hindre søkemotorer kan i dette vernet. Av den videre forklaring i art. 6 (3) fremkommer imidlertid at det er snakk om at det skal være ”systemer” som anvender adgangskontroll eller beskyttelsesmekanismer som ”kryptering, koding ... eller en kopikontrollmekanisme”. I et høringsutkast om implementeringen av opphavsrettsdirektivet presiseres det videre at ”dette kan være deler på avspillere eller programvare som koder innholdet og begrenser avlesning og kopiering”.⁸³

Ut i fra dette har jeg kanskje vanskelig for å se at enkle tekniske forbehold som tags eller robots.txt-filer kvalifiserer til tekniske beskyttelsessystemer jfr. opphavsrettsdirektivet. De vil dermed sannsynligvis ikke nyte direktivets beskyttelse, eller de norske reglene som vil bli inkorporert i åndsverkloven.

2.5.4 Avtalebaserte begrensninger

Vi har sett at opphavsmannen har muligheter til å innskrenke brukernes utvidede disposisjonsrett. En slik posisjon kan også brukes til å tvinge brukerne til å inngå avtaler som innebærer en mer utstrakt regulering enn hva som følger av loven.

---

⁸² Opphavsrettsdirektivet i norsk, uoffisiell, oversettelse

Et eksempel fra nyere tid er Aftenpostens bruk av systemet LinkLoader Media, utviklet av det Oslo-baserte programvareselskapet Wide Computing. Dette er en programvare som går gjennom innholdet på Aftenpostens server regelmessig og overfører en ferdig indeks til LinkLoader Medias distribusjonssenter. Herfra formidles informasjonen videre til brukere som har avtale med Aftenposten. Disse får da en ferdig produsert indeksering av Aftenpostens internettsider, komplett med dype pekere til artiklene. I tillegg gjør LinkLoader det mulig å spore mottagernes bruk av innholdet de får oversendt. Dette skal i følge Wide Computing brukes i analyser og som faktureringsgrunnlag.⁸⁴

Dersom vi baserer oss på at dyplenking går inn under opphavsmannens enerett, og at han kan begrense den utvidede disposisjonsrett som allikevel muliggjør dyplenking, må man også anta at opphavsmannen har rett til å tillate dyplenking på visse vilkår. Dette ut i fra en ”fra det mer til det mindre”-argumentasjon. Følgene av eneretten til å tillate dyplenking gjør at aktører som Aftenposten kan påtvinge de som ønsker å dyplenke til avisens artikler på internett Aftenpostens ”distribusjonssystem” av slike pekere. De må da følgelig også godta overvåkningsaspektet som ligger i denne pakken.

En part som vil motta en ”pakke” fra Aftenposten med dyplenker må derfor inngå en avtale på frivillig basis. Misbruk av materialet man får oversendt vil derfor utgjøre et kontraktsbrudd som vil reguleres av kontrakten eller den alminnelige kontraktsrett.

I de fleste tilfeller er det som regel den eksemplarfremstillingen som skjer når beskyttet materiale indekseres og lagres på en server i lengre tid opphavsmannen ønsker å ramme ved å begrense søkeroboters adgang. Også konkurranserettslige regler kan være relevante hvor det oppstår konkurranse mellom opphavsmannen og søkerobotene om annonseinntekter m.v. Spørsmålet om snylting på andres arbeidsinnsats er også meget relevant, jfr. Paperboy-saken i Københavns Byret. Dessverre blir også dyplenkingen rammet av et eventuelt forbud, da søkemotorene ikke kan lage dyplenkene uten denne eksemplarfremstillingen.

---

⁸³ Høringsutkast om forslag til endringer i åndsverkloven m.m. Høringsfrist 25. juni 2003

⁸⁴ Pressemelding på internett: www.widecomputing.com pr. 26. august 2003

2.6 Forholdet til ytringsfriheten

Flere har anført at et forbud mot dyplenking vil stride mot ytringsfriheten.⁸⁵ Kyrre Eggen har uttalt at ”det å legge ut en peker er utvilsomt en ytring som faller inn under EMK⁸⁶ art. 10 (1)”.⁸⁷ I denne bestemmelsen gis det en definisjon av borgernes ytringsfrihet og når inngrep i denne retten kan tillates. Inngrep kan bare tillates om det anses for ”nødvendig i et demokratisk samfunn”.

Som et utgangspunkt må det imidlertid være åpenbart at retten til å legge ut pekere ikke er ubegrenset som en følge av ytringsfriheten. En slik ubegrenset rett ville komme i konflikt med andre, likestilte rettigheter som opphavsrettigheter, personlige rettigheter osv.⁸⁸

Ytringsfriheten har flere forskjellige aspekter, og det sondres gjerne mellom to hovedformer; informasjonsfrihet og meddelelsesfrihet.⁸⁹ Med informasjonsfrihet menes frihet til å motta og søke etter tilgjengelig informasjon i samfunnet. Det er imidlertid i forhold til meddelelsesfriheten at et forbud mot å legge ut dype pekere er antatt å komme i konflikt.⁹⁰ Det anses som sikker rett at ytringsfriheten etter EMK art. 10 (1) og SP⁹¹ art. 19 (2) ikke bare beskytter formidlingen av egne, men også av andres ytringer.⁹²

Konflikten oppstår når publiseringen av dype pekere kommer i strid med regler som tillegger opphavsmannen eneretter i forhold til sitt åndsverk. Er et ansvar for dype pekere i samsvar med ytringsfriheten, eller må de opphavsrettslige reglene tolkes innskrenkende?

---

⁸⁵ For en generell fremstilling av forholdet mellom ytringsfrihet og digitale medier, se særskilt vedlegg nr. 1 til NOU 1999:27 *Ytringsfrihet bør finde sted*, del 2.

⁸⁶ Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen. Implementert i norsk lov ved Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett m.v. av 21. mai 1999 nr. 30

⁸⁷ Eggen (1999) s. 282

⁸⁸ Graasvold (2002) s. 95-96

⁸⁹ Eggen (1994) pkt. 1.4.2.

⁹⁰ Graasvold (2002) s. 96

⁹¹ FN-konvensjonen om Sivile og Politiske rettigheter, 1966.

⁹² Eggen (1994) s. 154 og 204

Retten vurderte i napster.no-dommen forholdet til ytringsfriheten. I denne saken var det imidlertid lagt ut pekere til filer det ble antatt at tiltalte var klar over at var lagt ut i strid med åndsverkloven bestemmelser om eneretter. Faktisk ble det ansett som mer graverende at tiltalte hadde lagt ut dype pekere og ikke bare det som retten kaller referansepekere (altså overflatepekere). Å konstatere erstatningsansvar i slike situasjoner vurderte retten som uproblematisk.

I forhold til lovlig publisert materiale taler kanskje hensynet til beskyttelse av opphavsmannens rettigheter mindre enn om materialet hadde vært publisert uten hans samtykke. Men er dette hensynet fortsatt sterkt nok til å anse det for nødvendig i et demokratisk samfunn å hindre dype pekere? Som Graasvold (2002) anser jeg dette som et svært generelt spørsmål det er vanskelig å gi noe sikkert svar på. Så vidt jeg vet finnes det heller ingen rettspraksis på forholdet mellom pekere til lovlig publisert materiale og ytringsfriheten.

Kyrre Eggen foretar en avveining mellom konsekvensene et pekeransvar vil ha for ytringsfriheten på internett og behovet for å holde ansvarlig den som publiserer en peker. Han kommer til at i den rene avveiningen mellom behovet for opphavsrettslig vern og ytringsfriheten må hensynet til ytringsfriheten veie tyngst.⁹³ Stillingen kan nok i noen tilfeller kan bli en annen i forhold til bl.a. strafferetten og konkurranserettslige regler, men disse situasjoner faller utenfor denne oppgavens tema.

Behovet for ansvar for pekerpublisering må etter min mening ha enda mindre vekt i de tilfeller hvor materialet er publisert med opphavsmannens samtykke, samt at innholdet i seg selv er lovlig å publisere. Dette er gode argumenter for å la hensynet til ytringsfriheten vinne frem i slik situasjoner.

2.7 Hvor havner vi ved å si at dyplenking krenker opphavsretten?

I det foregående har jeg gjort rede for at det virker som den rådende oppfatning er at dype pekere til opphavsrettslig vernet materiale er å betrakte som en selvstendig

---

⁹³ Eggen (1999) s. 282 flg.

tilgjengeliggjøring, nærmere bestemt ved fremføring av verket. Jeg har imidlertid også redegjort for at det ikke alltid, verken i litteraturen eller i rettspraksis omkring temaet, er diskutert inngående nok hvor stor betydning det har om tilgjengeliggjøringen på internett er foretatt med opphavsmannens samtykke. I tillegg kommer de mange forskjellige typer pekere, utformet på forskjellig teknisk vis – og oppfattet forskjellig av brukerne.

Et lite lyspunkt for de som ønsker frihet til dyplenking er at det virker som at til tross for at dyplenking i utgangspunktet sies å falle inn under opphavsmannens enerett, finnes en stor vilje til å innfortolke en utvidet disposisjonsrett for brukerne dersom verket er gjort fritt tilgjengelig av opphavsmannen. Denne disposisjonsretten inkluderer også retten til å dyplene til åndsverket. Opphavsmannen har imidlertid fortsatt utstrakt mulighet til å innskrenke denne utvidede disposisjonsretten med et uttrykkelig forbud eller tekniske forholdsregler.

I sin kommentar til mp3-dom I i Högsta Domstolen sier Westman: ”Att generellt uppfatta länkning som ett tillgängliggörande av det material som finns i den fil eller på den webbsida som länken leder till skulle onekligen få långtgående konsekvenser för verksamheten på Internet”.⁹⁴ Dette er nok sant til tross for innfortolkningen av et samtykke til normal bruk. Å anse en dyp peker som tilgjengeliggjøring vil bety at det til syvende og sist er opphavsmannen som har enerett til denne aktiviteten.

Personlig er jeg av den oppfatning at en dyp peker bare er en referanse på samme måte som en fotnote, eller en nettside gjort tilgjengelig på nettet uten at den fungerer som en peker. Ingen av disse krenker noens opphavsrett, og det bør heller ikke en dyp peker sies å gjøre – bare fordi den besparer inntastingen av nettsiden manuelt.

---

⁹⁴ Westman (2000) s. 16-19

3 Dyplening til databaser

3.1 Hva er en database?

En database kan sies å være et systematisk lager av opplysninger som det er mulig å søke i. Forarbeidene fra 1986 beskriver en database som en ”mengde av data som er tilrettelagt for et bestemt formål eller for et bestemt databehandlingssystem”.⁹⁵

En database er i følge forarbeidene til gjennomføringen av EU-direktiv om rettslig vern av databaser ”en sammenstilling av opplysninger, systematisert for et bestemt formål, og utvalgt etter bestemte kriterier”.⁹⁶ Denne definisjonen er en oversettelse av definisjonen i databasedirektivets første artikkel annet ledd.⁹⁷ Generelt må definisjonen kunne sies å være veldig vid og vil omfatte de fleste databaser.

I praksis kan det imidlertid oppstå problemer omkring hva som kvalifiserer til å være en database. Store informasjonssamlinger vil sjelden volde noe problem. Ei heller de enkleste hjemmesider som bare samler noen pekere og litt ymse informasjon.

Problemene oppstår når en er stilt overfor alt som kan ligge i mellom disse ytterpunktene. Hvor stor en samling med materiale; bilder, tekster, filmer, må til for at samlingen skal kvalifisere til en database? Dette finnes det intet generelt gyldig svar på, men vil være opp til lovanvenderens skjønn for hvert enkelt tilfelle.

I en nederlandsk underrettskjennelse av 25. juli 2002 kom dommeren frem til at en nettavis ikke var å regne som en database. To aviser anla dyplennesak mot et nettsted som linket til deres stilling-ledig annonser. Avisene var PCM og Wegner, nettstedet var Nationale Vacturebank. Dommeren avviste avisutgiverens krav med følgende begrunnelse: ”Et hovedkjennetegn ved en database er at innholdet er data som er systematisk eller metodisk organisert.” Han lot seg ikke overbevise om at dette er en

---

⁹⁵ NOU 1986: 18 s. 17.

⁹⁶ Ot. prp. nr. 85 (1997-98) s. 1

⁹⁷ Art. 1(2): “‘Database’ shall mean a collection of independent works, data or other materials arranged in a systematic or methodical way and individually accessible by electronic or other means.”

dekkende beskrivelse av avisenes nettsteder. Han konkluderte så med at bestemmelsene i EUs databasedirektiv ikke lot seg anvende, og avviste følgelig saken. Både før og etter denne kjennelsen har det imidlertid falt mange avgjørelser internasjonalt som tar som det klare utgangspunkt at et nettsted som består av f.eks. mange nyhetsartikler (som de fleste avisers websider) er å betrakte som en databaser. Dette anses også for sikker rett i litteraturen.

Dette eksemplet aktualiserer også skillet mellom den tekniske og den logiske databasen.⁹⁸ Teknisk sett kan en tjeneste som for eksempel Lovdata bestå av mange databaser. Dette på grunn av den tekniske utformingen som må til for at en slik tjeneste skal kunne fungere. Wagle og Ødegaard legger imidlertid til grunn at det er den logiske databasen som må legges til grunn som en database i opphavsrettens forstand. Det er databasen slik den fremstår for en bruker som er det viktige. Sett utenifra fremstår for eksempel en nettavis som én database av nyhetsartikler, selv om den teknisk sett skulle være laget av mange små tekniske databaser for å få nettsidene til å fungere slik man vil.

Jeg vil i det følgende skille mellom databaser som tilfredsstillt kravet til verkshøyde – og derfor er å betrakte som åndsverk – og databaser som har vern etter den norske katalogregelen og databasedirektivets sui-generis vern. Kravet til hva som kvalifiserer til en database er ikke nøyaktig den samme, for katalogregelen i åvl. § 43 krever en sammenstilling av et ”større antall opplysninger” eller et resultat av en ”vesentlig investering”. Dermed er det mulig at noe kan være en database i form av et åndsverk som et resultat av originalitet, uten at den ville kvalifisert til vern etter § 43. Dette har imidlertid mindre betydning, etter som databasen vil være bedre vernet som åndsverk.

Da det i denne oppgaven er dyplinking til databaser som er problemstillingen, vil jeg også begrense meg til databaser som er offentlig tilgjengelige på internett.

---

⁹⁸ Wagle og Ødegaard (1997) s. 88

3.2 Databaser som åndsverk

Databaser kan være beskyttet som åndsverk etter åvl. §1. Databasen er en sammenstilling av opplysninger, og det er selve sammenstillingen som i sin utforming må ha verkshøyde. Noen må ha foretatt et utvalg av hvilke opplysninger sammenstillingen skal inneholde, samt arrangert og strukturert disse på en slik måte at basen bærer preg av noens skapende, individuelle innsats.⁹⁹ Det er altså selve struktureringen av innholdet i databasen som eventuelt er gjenstand for opphavsrettslig vern, ikke innholdet i samlingen som sådan. En database som oppfyller vilkårene for opphavsrett, er et litterært verk. Siden det ikke er gitt noen særregler for databaser, vil derfor en database følge de vanlige reglene i åndsverkloven som gjelder for litterære verk.¹⁰⁰

Samlingen kan imidlertid bestå av selvstendig vernede elementer, hvis for eksempel basen består helt eller delvis av individuelle verk. Hvis basen oppfyller verkshøydekravet, og inneholder andre åndsverk – eventuelt deler av slike – vil basen regnes som et samleverk, jfr. åvl. §5. Om en database er åndsverk er imidlertid ikke avhengig av hvorvidt basens innhold er åndsverk eller ikke. Databasen kan bestå delvis av vernede åndsverk, og delvis av annet, ubeskyttet materiale. Den kan bestå av ulike kategorier åndsverk, for eksempel lyd, bilde og tekst. Eller den kan i sin helhet bestå av materiale uten immaterialrettslig vern, for eksempel rene faktaopplysninger.

3.2.1 Dyplinking til forskjellige typer databaser som åndsverk

En peker til hele databasen som sådan vil måtte peke til databasens ”inngangsportal”. Dette er hva jeg tidligere i oppgaven har betegnet som overflatepeking. Dette er stort sett noe opphavsmannen ønsker dersom han først har publisert sin database på internett. Overflatepeking til lovlig publisert materiale anses også som uproblematisk i litteraturen og i den nylig avsagte dommen i Oslo Tingrett.¹⁰¹

---

⁹⁹ Ot. prp. nr. 85 (1997-98) pkt. 4.1.1.

¹⁰⁰ Wagle og Ødegaard (1997) s. 87 flg.

¹⁰¹ Oslo Tingrett. Dom av 28. oktober 2003 (Phonophile vs. ABC Startsidene)

Dersom databasen også består av åndsverk (altså et samleverk), vil en dyplinking til det enkelte verk i databasen reguleres av de samme regler som dyplinking til verk generelt. Dette er hva jeg har behandlet i oppgavens del 2.

Består databasen helt eller delvis av elementer som ikke er åndsverk, vil det fritt kunne opprettes dype pekere til disse elementene ut i fra et opphavsrettslig ståsted. Eksempler på denne type database er leksikon, BIBSYS eller redigerte domssamlinger.

Databaser som ikke tilfredsstillter kravet til verkshøyde, og som heller ikke består av åndsverk, vil fortsatt kunne være vernet etter katalogregelen i åvl. § 43 og sui generis- vernet i databasedirektivet. Dette er gjenstand for drøftelse i resten av denne delen av oppgaven.

3.3 Katalogregelen¹⁰²

De nordiske land har siden 1961 gitt særskilt vern for visse typer arbeider som ikke fyller verkshøydekravet for opphavsrettslig vern. Vernet om kataloger, tabeller o.l. er regulert i åndsverkloven § 43, i kapittel fem om såkalte nærstående rettigheter. Bestemmelsen kan på mange måter ses som et investeringsvern, og lovgivers begrunnelse for bestemmelsen var det legitime behov for vern som kan ligge i arbeidet med å innsamle og strukturere store mengder informasjon, samtidig som lovgiver tok sikte på at man ved bestemmelsen skulle unngå et press på det opphavsrettslige verkshøydekrav.

Bestemmelsen gir vern mot kopiering av sammenstillinger av et større antall opplysninger, enten sammenstillingen er i form av en katalog, en tabell, telefonkatalog, ordbok eller lignende. Databaser omfattes av bestemmelsen uavhengig av hvilken lagringsform som er valgt. Det er et felles vilkår for de arbeider det gjelder at de opplysninger som sammenstilles utgjør et større antall, med andre ord et kvantitetskrav. Prinsippene for selve sammenstillingen trenger ikke være originale som for åndsverk, så lenge det er skjedd en viss systematisering av opplysningene som presenteres. I vurderingen av hvorvidt en katalog inneholder et ”større antall opplysninger” har

---

¹⁰² Ot. prp. nr. 85 (1997-97) pkt. 4.2.

omfanget av den innsats som er nedlagt i samlingen av disse betydning. Det er likevel ikke alene tilstrekkelig at det er nedlagt mye arbeid og kostnader med etableringen av katalogen, hvis antall opplysninger ikke er et ”større antall”.

Hvor mange opplysninger som skal til for at det er snakk om ”et større antall”, er avhengig av flere faktorer. En nøyaktig angivelse av hvor mange opplysninger som kreves kan ikke oppstilles, og man mangler en konkret målestokk. Hvor mye arbeid og kostnader som går med til sammenstillingen, vil som regel ha direkte betydning for hvor mange opplysninger som kreves. For at en enklere sammenstilling skal ha vern etter katalogregelen vil det kreves et større antall opplysninger enn for de mer kompliserte.¹⁰³

De opplysninger det er snakk om å sammenstille, kan bestå av både opphavsrettslig vernet og ikke-vernede materiale. Innholdets vern bestemmes uavhengig av sammenstillingen som sådan, på samme måte som for sammenstillinger som er åndsverk, jfr. ovenfor. Vernet etter § 43 gir ikke noen enerett til opplysninger som sammenstillingen måtte inneholde.

Det vern som katalogregelen etablerer, skiller seg fra det opphavsrettslige vern på viktige punkter. Katalogregelen oppstiller andre krav til frembringelsen enn åvl. § 1 og tilbyr en kortere vernetid enn åvl. §§ 40-41. På den annen side er det flere likheter, ikke minst hva gjelder arten av de frembringelser som vernes. Katalogvernet hindrer derfor ikke at frembringeren påberoper seg opphavsrett til hele eller deler av arbeidet dersom vilkårene for dette foreligger, jfr. åvl. § 43 fjerde ledd.

I forhold til dyplinking er det interessant at eneretten omfatter eksemplarframstilling og å gjøre arbeidet tilgjengelig for almenheten i sin helhet eller ved ”vesentlige deler”. Etter § 43 annet ledd utvides også eneretten til å omfatte ”uvesentlige deler” dersom dette skjer ”gjentatt og systematisk” og det ”skader den normale utnyttelse av arbeidet eller urimelig tilsidesetter frembringerens legitime interesser”.

---

¹⁰³ Bjelke (1997) s. 111 flg.

3.4 Databasedirektivets sui generis-vern

EU vedtok 11. mars 1996 et direktiv for rettslig vern av databaser.¹⁰⁴ Direktivet er en del av EUs reformprogram av opphavsretten fra 1988, og skal sørge for at det innføres en sikker og ensartet rettslig ordning innenfor EU (og EØS) området til beskyttelse av databasefremstillers rettigheter. Direktivet er implementert i norsk rett ved lov av 16. april 1999 nr. 19.

Artikkel 7 nr. 1 angir sui generis-regelen, som på mange måter er inspirert av den nordiske katalogregelen: ”Medlemsstatene skal fastsette en rett for databaseprodusenten til å forby uttrekk og/eller viderebruk av hele eller vesentlige deler av databasens innhold, vurdert kvalitativt og/ eller kvantitativt, når det fra et kvalitativt og/eller kvantitativt synspunkt har vært foretatt en betydelig investering i å skaffe, kontrollere eller presentere innholdet.”

”Uttrekk” er i art. 7 nr. 2 litra a definert som ”varig eller midlertidig overføring av hele eller en vesentlig del av innholdet i en database til et annet medium ved enhver metode eller i enhver form”. Mens ”viderebruk” i litra b er definert som ”enhver form for tilgjengeliggjøring for allmennheten av hele eller en vesentlig del av innholdet i en database ved spredning av kopier, ved utleie, ved direkte koplet overføring eller andre former for overføring”.

Dyplinking har i litteraturen og europeiske rettsavgjørelser blitt diskutert i forhold til å utgjøre uttrekk etter databasedirektivet. Etter nordisk rettspraksis kunne man kanskje like gjerne si at en dyp peker kunne utgjøre viderebruk, da kategoriseringen som ”tilgjengeliggjøring for allmennheten ... ved overføring” unektelig høres kjent ut. Rettspraksis, som vi skal se nærmere på nedenfor, vurderer imidlertid gjengivelse av overskrifter, sammendrag og dyplinking som uttrekk. Om det er pekeren i seg selv, eller gjengivelsen av overskrifter/sammendrag som utgjør uttrekk fra databasen sitter ikke jeg igjen med noe sikkert svar på etter å ha gått gjennom rettspraksis. Dette er kanskje heller ikke interessant, da man som regel alltid vil bruke en gjengivelse av overskrifter eller sammendrag som teksten til en dyp peker.

---

¹⁰⁴ Directive 96/9/EC of the European Parliament and the Council

I direktivets artikkel 8 nr. 1 slås det fast at produsenten av en database som er tilgjengeliggjort for almenheten, for eksempel på internett, ikke kan hindre en bruker i å trekke ut "uvesentlige deler" av innholdet i en database, uansett formål.

Artikkel 7 nr. 5 modifiserer retten etter art. 8 nr. 1. Den slår fast at "Gjentatt og systematisk uttrekk og/eller viderebruk av uvesentlige deler av databasens innhold som innebærer handlinger som strider mot normal utnytting av databasen, eller som urimelig skader databaseprodusentens rettmessige interesser, skal ikke være tillatt."

3.5 Dyplenking til databaser som ikke er åndsverk

Både i forhold til katalogregelen og sui generis-vernet er altså henholdsvis "tilgjengeliggjøring for allmennheten" og "uttrekk" av uvesentlige deler av en databases innhold uproblematisk når denne allerede er tilgjengeliggjort på internett. Det er dermed som et utgangspunkt ikke noe problem å opprette dype pekere til slike deler av en database.

Problemen med dype pekere oppstår når de kan sies å utgjøre "gjentatt og systematisk" tilgjengeliggjøring/uttrekk. Det er imidlertid et krav etter begge bestemmelsene at denne gjentatte og systematiske bruken må skade frembringerens utnyttelse av sitt arbeid eller tilsidesetter hans legitime interesser. Det fremgår etter dette at vurderingene mht. dype pekere vil være sammenfallende. På ett punkt vil det etter min mening være grunn til å ta opp til diskusjon en eventuell forskjell. Der hvor databasedirektivet bruker uttrykket "uttrekk" holder katalogregelen seg til uttrykket "tilgjengeliggjøring for allmennheten" som også er brukt i åvl. § 2 i forhold til åndsverk.

Dersom en skulle komme til at dyplenking ikke utgjør en selvstendig tilgjengeliggjøring, vil det fortsatt være mulig at aktiviteten rammes av begrepet uttrekk. Sistnevnte begrep virker på meg språklig sett å være et bredere anlagt begrep enn tilgjengeliggjøring. Dermed kan en få situasjonen hvor dyplenking ikke rammes av katalogregelen, men av sui generis-vernet i databasedirektivet. I så fall vil ikke Norge ha gjennomført sin forpliktelse til å implementere direktivet på en tilfredsstillende måte. Dette vil nødvendiggjøre en forandring av vernet for databaser i den norske lovgivningen. Dersom de norske myndigheter ikke ønsker en slik forandring i det

norske lovverket vil konsekvensen måtte bli at dype pekere må anses for å utgjøre en tilgjengeliggjøring ved fremføring. Norges implementering av databasedirektivet er omdiskutert og vil kunne gi nok materiale til en hel avhandling i seg selv.

Jeg lar derfor denne problemstillingen ligge og ser videre på hva som ligger i kravet til ”gjentatt og systematisk” tilgjengeliggjøring/uttrekk og skaden/tilsidesettelsen av frembringerens utnyttelsesmuligheter og interesser. Det er siden vedtagelsen av databasedirektivet falt flere avgjørelser i Europa som har tatt stilling til disse begrepene. Disse avgjørelsene vil i og med gjennomføringen i norsk rett av databasedirektivet også være relevante rettskildefaktorer i Norge.

I saken *Cadremploi mot Keljob* i Frankrike¹⁰⁵ vedlikeholdt *Cadremploi* flere nettsider som gav tilgang til en database som inneholdt ledige jobber. *Keljob* indekserte disse sidene og skrev et sammendrag. Dette ble gjort tilgjengelig på egne nettsider med dype pekere til *Cadremplois* nettsider. Selv om informasjonen som var trukket ut av databasen bare utgjorde 12% av den totale mengden informasjon, ble det hevdet at nettopp disse opplysningene var de mest verdifulle i hele databasen og derfor måtte kvalifiserer til en vesentlig del av innholdet.

I Tyskland avsa *Landgericht i Munich* en dom 1. mars 2002 som gikk ut på at en dyp peker ikke kvalifiserer til en vesentlig del av en database. Saksøkeren drev en nettavis med gratis tilgang for brukerne som delvis var reklamefinansiert med annonser på nettsidene. Saksøkte tilbød sine brukere en søkerobot som fant nyhetsartikler på nettet. Den rapporterte om hvor nyheten var funnet, navnet på kilden, emnet og et kort sammendrag av nyheten. Brukerne kunne gå til artiklene ved å klikke på dype pekere som gikk rett til artikkelen uten at en måtte ta veien innom forsiden. Retten fant at nettavisen utgjorde en database. Saksøkte gjenga altså ikke hele artiklene, men bare nettadressen (URL) og et kort sammendrag. I følge retten måtte begrepet vesentlig evalueres både kvalitativt og kvantitativt ut i fra de konkrete omstendigheter i saken. Ut i fra dette fant retten at et kort sammendrag og en dyplenke ikke kunne anses som en vesentlig del av databasen. Retten uttalte videre at i den grad en avis-lignende nettside er å betrakte som en database, vil innholdet i artiklene samt formatet og klassifikasjonen

---

¹⁰⁵ Tribunal de grande instance, Paris 5. september 2001

av bidragene utgjøre den vesentlige og økonomisk betydningsfulle delen av databasen, og ikke overskriften, et sammendrag og nettadressen.

I den tyske saken mot Newsclub¹⁰⁶ drev Newsclub en søkerobot som hvert femte minutt lette gjennom nettavisen MainPost. Newsclubs arkiv var søkbart, og resultatene var dype pekere til artiklene i nettavisen. I følge retten utgjorde søkeaktiviteten og lagring av materiale utført av søkemotorer normal bruk på internett. Det faktum at MainPost benyttet meta tags for å instruere søkeroboter, ikke tok noen forholdsregler for å hindre dyplenking og i det hele tatt publiserte materialet på internett bidro til denne konklusjonen. Dermed fant retten at intet overtramp av databasevernet hadde funnet sted, og heller ikke at aktiviteten utgjorde et brudd på god forretningsskikk.

I en sak for tyske Oberlandsgericht i Cologne 27. oktober 2000 gjaldt saken også en søkerobot som lette gjennom saksøkerens nettavis og produserte dype pekere i epost til sine brukere. Nettavisen ble raskt funnet å utgjøre en database, men reproduksjonen av overskrifter og dyplenkingen til artiklene ble funnet å utgjøre normal bruk av slikt materiale på internett. Selv om uttrekket av overskriftene ble gjort gjentatt og systematisk mente retten at aktiviteten fortsatt kom inn under normal bruk.

Det er også en rettsavgjørelse fra Arrondissementsrechtbank i Rotterdam av 22. august 2000 som legger til grunn vesentlig samme faktum som ovenfor. Heller ikke her ble dyplenkingen funnet å utgjøre et brudd på frembringerens enerett. Avisoverskriftene ble ansett som en "spin-off" effekt av publisering av en nettavis og reflekterte derfor ikke noen vesentlig investering. Saksøkeren hadde heller ikke bevist at den gjentatt og systematiske dyplenkingen hadde hatt økonomisk betydning i form av tapte annonseinntekter.

Av tidligere avgjørelser i Europa har det med andre ord ikke vært stor vilje til å si at systematisk og gjentatt dyplenking har utgjort noen skade på den normale utnyttelsen av materialet av frembringeren. En av de nyeste avgjørelser å området, som til og med stammer fra Norden har imidlertid kommet til det motsatte resultat.

---

¹⁰⁶ Landgericht, Berlin 30. januar 2001 (Newsclub)

Den danske Newsbooster-kjennelsen blåste nytt liv i debatten omkring ansvar for pekere da den ble avsagt av Københavns Byret 5. juli 2002.¹⁰⁷ Også Newsbooster var en søkerobot som presenterte sine resultater i form av dype pekere til nyhetsartikler enten på internett eller i epost til sine brukere. Tjenesten opererte med klare og lojale kildehenvisninger og gjenga ikke noe tekst fra artiklene utover overskriftene. Ved å benytte dype pekere direkte til artiklene omgikk brukerne nettavisenes førstesider, og således også mye annonsemateriale. Newsbooster tok betalt for tjenesten gjennom en månedlig abonnementsavgift. Retten så det som karakteristisk ved Newsboosters virksomhet at den gjentatt og systematisk utnytter andres nyhetsstoff i kommersielt øyemed. Virksomheten hadde derfor som forutsetning at andre internettmedier produserte nyhetsstoff som Newsbooster kunne trekke ut overskrifter fra og dyplente til. Byretten kom derfor til at den gjentatte og systematiske dyplenting i kommersielt øyemed krenket databasevernet jfr. den nordiske katalogregelen og databasedirektivet, samt kravet til god forretningsskikk i konkurranseretten.

Den tidligere omtalte Paperboy-dommen avsagt av den tyske høyesterett åpner for slik dyplenting til nettaviser, men ser ikke ut til å ha vurdert sui generis-databasevernet i sin avgjørelse. Også her kunne imidlertid resultatet blitt et annet, sier retten, dersom en hadde tatt seg betalt for tjenesten.

Dermed er også rettssituasjonen i Norge uklar for tjenester som består av å kommersielt søke gjennom f.eks. nettaviser, deretter for å presentere en samling dyplenter til brukerne, enten på internett eller i en epost.

3.6 Adgangen til å hindre dyplenting

Som jeg allerede har slått fast er dyplenting til uvesentlige deler av en databases innhold uproblematisk når databasen allerede er tilgjengeliggjort på internett. Én enkelt peker vil vanskelig kunne sies å trekke ut en vesentlig del av en database, og kan heller ikke sies å være gjentatt og systematisk uttrekk – selv om man benytter seg av den samme pekeren titt og ofte. Dermed kan man i utgangspunktet publisere en dyp peker til en databases innhold, forutsatt at den ikke består av åndsverk, naturligvis.

---

¹⁰⁷ Fogderettskjennelse av 5. juli 2002. Publisert: U 2003.1063 SH

At en på denne måten har rett til å publisere dyplenker får konsekvenser for den som vil hindre andre i dyplenke til en databases innhold. Bruk av teknisk beskyttelse for å hindre dyplenking forutsetter rettigheter til det man vil beskytte. Fakta, eller annet ubeskyttet materiale i en sui generis-database, er ikke beskyttet, og man kan derfor ikke skjerm materialet for dyplenking. Ethvert uttrykk for et generelt forbud mot å dyplenke vil være å betrakte som en ensidig disposisjon, et ”ønske” fra frembringerens side, som en bruker ikke er pliktig til å respektere. Et forbud mot å dyplenke gjentatt og systematisk så det skader den normale utnyttelsen, ville bare være å gjengi loven.

Konklusjonen blir at en frembringer av en sui generis-database ikke kan ta i bruk tekniske beskyttelser som tags, robots.txt-filer eller omdirigering til databasens forside for å hindre dyplenking. Det foreligger nemlig bare en adgang til å hindre dyplenking, eller uttrekk, under svært spesielle omstendigheter som omtalt ovenfor. Dermed er databasefrembringeren sannsynligvis nødt til å hevde sin rett i etterkant, når vilkårene for å hindre dyplenking kan konstateres. På dette området kommer altså en viktig forskjell mellom vernet etter opphavsretten og det spesielle databasevernet tydelig til syne.

3.7 Forholdet til ytringsfriheten

Jon Bing har signalisert behovet for en drøftelse om ytringsfrihet knyttet til databasedirektivet, som han i lys av Newsbooster-kjennelsen finner betenkelig. Det nærmer seg en situasjon hvor eieren av nettstedet kan få en slags enerett på fakta eller nyheter.¹⁰⁸

Jeg finner at avveiningene av databasevernet mot ytringsfriheten på svært mange punkter vil sammenfalle med avveiningene gjort i forhold til opphavsretten i denne oppgavens punkt 2.6. Dette er heller ikke merkelig, da det dreier seg om en enerett for frembringeren som på flere punkter ligger tett opp til opphavsmannens enerett.

---

¹⁰⁸ Morgenbladet, 12.-18. juli 2002

Av forskjeller vil jeg trekke frem at vernet for databaser, sui generis, er mindre enn for åndsverk. Det er heller ikke så mye hensynet til frembringeren i kunstnerisk forstand som vernes med dette vernet, men investeringen som ofte ligger bak opprettelsen av en database. Dette gjenspeiler seg i at også juridiske personer kan være frembringere av sui generis-databaser, mens opphavsretten oppstår hos en reell person – men overføres ofte til arbeidsgiver e.l.

Etter min mening vil derfor avveiningen mellom ytringsfrihet og konkurranserett være den fremtredende når det gjelder sui generis-vernet. Personlig mener jeg at hensynet til ytringsfriheten kanskje bør stå enda sterkere i dette tilfellet enn i avveiningen mot opphavsretten. Særlig når innholdet i en database allerede er tilgjengeliggjort for almenheten, som tilfellet er på internett.

Da er vi tilbake til å si at den publiserte dype pekeren bare er en referanse til materialet på internett på det sted og på den måten det allerede er offentliggjort. En dyplenke vil derfor bare bringe leseren til materialet slik frembringeren har valgt å publisere det. Siden sistnevnte har gjort materialet tilgjengelig på internett, har han også akseptert at andre kan lese det. Frembringeren må akseptere at andre gjør det lettere og utnytte innholdet i databasen på en måte han allerede har akseptert.

3.8 Følger for adgangen til å dyplenke til databaser

For databasers vedkommende er det dyplenking til bestanddelene som er det interessante tema. Består databasen av åndsverk vil en dyplenking til disse omfattes av diskusjonen under oppgavens del 2. Adgangen til å publisere dype pekere til åndsverk er i følge det som oppfattes som gjeldende rett omfattet av opphavsmannens enerett. Han anses imidlertid for å ha gitt et implisitte samtykke til slik aktivitet ved publiseringen på internett. Dette samtykket kan trekkes tilbake ved uttrykkelig notis og/eller tekniske innredninger som hindrer dyplenking.

For databaser som består av elementer som ikke er vernet som åndsverk har frembringeren ingen rettigheter til innholdet av databasen. Han kan derfor ikke hindre enkeltforekomster av dyplenking til uvesentlige deler av databasen. Intet implisitt samtykke må til for å rettferdiggjøre adgangen til dyplenking i dette tilfellet. Dermed

blir forbud mot dyplenking som ensidige disposisjoner å regne, uten konsekvenser for brukeren. Frembringeren kan heller ikke hindre dyplenking ved tekniske innredninger slik en opphavsmann kan verne sitt åndsverk. Heri ligger kanskje den viktigste forskjellen mellom vern som åndsverk og vern etter katalogregelen eller sui generis-regelen. Å anse en dyp peker som en tilgjengeliggjøring for almenheten plasserer aktiviteten under opphavsmannens kontroll når det gjelder åndsverk, mens sui generis-vern skal beskytte en vesentlig økonomisk investering som først er krenket ved gjentatt og systematisk uttrekk som dessuten er egnet til å skade frembringerens utnyttelse eller interesser.

4 Konklusjon

Rettsstillingen til dype pekere til åndsverk og databaser på internett er langt i fra klar på alle punkter i dag. Jeg har gjort rede for at mange forfattere i dag mener at dype pekere til åndsverk må anses som tilgjengeliggjøring for almenheten ved fremføring. Det betyr at aktiviteten krenker opphavsmannens eneretter etter åndsverkloven. Dette synspunktet er støttet av flere rettsavgjørelser, som alle har tatt for seg ulovlig publiserte verk.

Kanskje kan man ikke skille mellom ulovlig og lovlig publiserte verk, og da er det selvsagt viktig at en kan ramme de som gjør ulovlig materiale mer tilgjengelig. Hvordan balansegangen skal oppnås er jeg ikke sikker på, men det virker som om en kandidat er fremmet med læren om det implisitte samtykke til normal bruk, som vil gi brukerne på internett mulighet til å dyplenke til lovlig tilgjengeliggjort materiale uten uttrykkelige forbud mot dyplenking. Selv er jeg tilhenger av synspunktet at dyplenger bare er inntastingsbesparende referanser som ikke krenker noens opphavsrett. I lys av den tyske høyesterettsdommen Paperboy er det mulig at slaget ikke tapt enda.

Etter katalogregelen og sui generis-databasevernet trenger vi ingen lære for å hjemle dyplenking til uvesentlige bestanddeler av en database. En enkeltstående dyp peker vil i utgangspunktet være uproblematisk. Her oppstår en krenkelse av frembringerens investeringsvern ved gjentatt og systematisk dyplenking; noe som har en utpreget økonomisk og konkurransepreget begrunnelse.

De to regelsett er fundamentalt forskjellige i sitt vern på dette punktet, selv om de ellers har flere likhetstrekk. Forskjellen gir seg også utslag i muligheten til å hindre dyplenking ved hjelp av tekniske innredninger. En kan bare verne materiale man har rettigheter til. Ubeskyttet informasjon, som f.eks. faktaopplysninger, står brukere fritt til å peke til, eller trekke ut, så lenge det ikke er av et så stort omfang at frembringeren lider skade av det. Opphavsrettslig sett er det uinteressant om det er snakk om én eller flere pekere.

Denne oppgaven lider under flere begrensninger. Først og fremst de faglige avgrensningene redegjort for i innledningen, men også andre. Oppgaven er underlagt tidsbegrensningen på ett studie-semester. Den systematiske metode og tilfeldige momenter har resultert i de rettskilder som er tatt med til sist i oppgaven. Eventuelle mangler her vil tilsvare mangler i mitt grunnlag for vurderingene som er gjort i denne oppgaven. Til tross for disse mangler håper jeg oppgaven kan være med å belyse viktige momenter i diskusjonen omkring dype pekeres rettsstilling de lege lata og de lege ferenda.

Selv om jeg ikke er enig i forutsetningene lagt til grunn i denne oppgaven, at dype pekere tilåndsverk utgjør en opphavsrettslig krenkelse, er jeg likevel tilbøyelig til å være enig i løsningen en kommer frem til etter læren om implisitt samtykke; Det bør i utgangspunktet være fritt å legge ut dype pekere til åndsverk lovlig tilgjengeliggjort på internett. Dersom opphavsmannen ikke ønsker dette får han innskrenke denne retten uttrykkelig, i verbal eller teknisk form. En slik rett kan man imidlertid like godt finne grunnlag for i kontraktsretten enn i opphavsretten. Når opphavsmannen står fritt til å publisere sitt verk på internett, må han også stå fritt til å publisere det med visse forbehold. Han kan til og med opprette en betalingstjeneste for at man skal få tilgang til hans verker, og tilgangen kan gjøres tidsbegrenset. En slik utnyttelse forutsetter kanskje at en tar i bruk effektive tekniske beskyttelsesmidler for å hindre urettmessig utnyttelse. Etter min mening er det ikke noe galt i at en opphavsmann utnytter det kommersielle potensialet ved sitt verk på denne måten. Er imidlertid verket gjort fritt tilgjengelig for almenheten må opphavsmannen etter min mening finne seg i at andre refererer til denne publiseringen.

En frembringer av en database kan også gjøre denne tilgjengelig gjennom en betalingstjeneste. Har han gjort den fritt tilgjengelig for almenheten må han imidlertid etter min mening i stor grad godta uttrekk av ubeskyttet informasjon fra denne. Her er jeg imidlertid enig i at det finnes grenser for hva som kan godtas av konkurrerende virksomheter innenfor rammene av god forretningsskikk og snylting på andres arbeidsinnsats.

5 Litteraturliste

Andersen, Mads Bryde. *IT-retten*. 1. utg. København, 2001

Bing og Tokvam. *Elektronisk publisering: Utvalgte rettslige aspekter*. Jon Bing og Ole E. Tokvam. I: *Complex* nr. 7, 1996

Bjelke, Harald. *Rettslig vern av databaser*. I: *Complex* nr. 11, 1997.

Boman, Mats. *Hyper-linking may be a Criminal offence*. Mats Boman og Fredrik Lindblom. I: *European Intellectual Property Review* 2001 s. 55-57

Carlén-Wendels, Thomas. *Nätjuridik*. 3. utg. Stockholm, 2000.

Bruun, Niklas. *Begreppet ”offentligt framförande” i nordisk upphovsrätt i belysning av den internationella och europeiska utvecklingen*. I: *NIR* 2001 s. 622-628

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære* – 4. utg ved Jan E. Helgesen. Oslo, 1997

Eggen, Kyrre. *Vernet om ytringsfriheten etter art. 10 i EMK*. Oslo, 1994

Eggen, Kyrre. *Kommentar til ytringsfrihetskommisjonens utredning, særskilt vedledd nr. 1 til NOU 1999:27 (Ytringsfrihed bør finde sted)*. Oslo, 1999

Graasvold, Hans Marius. *Pekeransvaret*. I: *Complex* nr. 10, 2002.

Hagen, Vegard. *Pekeransvar*. I: *Complex* nr. 10, 2002.

Jensen, Henrik A. *Sui generis rett*. I: *NIR* 1999 s. 64-85

Koktvedgaard, Mogens. *Lærebog i Immaterialret*. 6. utgave. København, 2002

Lund, Astrid. *Begrepet "offentlig fremførelse" i nordisk opphavsrett i lys av den internasjonale og europeiske utvikling de siste år*. I: NIR 2001 s. 604-622

Nordstrand, Hilde Kindem. *Pekere på internett: opphavsrettslige spørsmål ved bruk av pekere på internett*. Spesialoppgave. Oslo, 2002

Riis, Thomas. *Kommentarer til Vestre Landsrets dom af 20. april 2001 (MP3)*. I: NIR 2002 s. 423

Riis, Thomas. *Immaterialrett & IT*. 1. utg. København, 2001

Rognstad, Ole-Andreas. *Spredning av verkseksemplar*. Oslo, 1999

Spang-Hansen, Henrik. *Indtrængen ("deep linking") i andres databaser*. I: Lov&Data nr. 68, Desember 2001 s. 1-3

Stoltze, Lars. *Internet Ret*. 1. utg. København, 2001

Wagle og Ødegaard. *Opphavsrett i en digital verden*. Anders Mediaas Wagle og Magnus Ødegaard jr. Oslo, 1997

Westman, Daniel. *Första svenska rättsfallet om länkning*. I: Lov&Data nr. 60, Desember 1999 s. 6-7

Westman, Daniel. *MP3-målet i HD: rättsläget kring länkning fortfarande oklart*. I: Lov&Data nr. 62, Juli 2000 s. 16-19

6 Rettspraksis

Norske domstoler

Høyesterett: Rt. 1995 s. 35 (pirat-smartkort)

Tingretten: Sør-Gudbrandsdal tingrett. TSGUD-2002-00203 (napster.no)
Oslo Tingrett. Dom av 28. oktober 2003 (Phonophile vs. ABC Startsiden)

Svenske domstoler

Högsta Domstolen: Dom av 27. mars 1980; NJA 1980 s. 123 og NIR 1980 s. 258 (Mornington)

Dom av 15. juni 2000; NIR 2000 s. 487 (mp3-dom I)

Danske domstoler

Vestre Landsrett: Dom av 20. april 2001; UfR 2001 s. 1572 (mp3-dom II)

Københavns Byret: Fogderettskjennelse av 5. juli 2002. Publisert: U 2003.1063 SH (Newsbooster)

Fogderettskjennelse av 4. april 2003. ("Web Intelligence Technology" som formidler for "Visator")

Andre domstoler

Storbritannia SLT 669 [1997], Shetland Times Ltd v. Wills

USA US District Court of California, 6. mars 2003, og avgjørelser i lavere instanser (Ticketmaster vs Tickets.com)

Tyskland Bundesgerichtshof, 17. juni 2003. I ZR 259/00 (Paperboy)

7 Offentlige publikasjoner

Innst. O XI (1960-61)	Innstilling til lov om opphavsrett til litterære og kunstneriske verk.
Ot. prp. nr. 26 (1959-60)	Lov om opphavsrett til kunstneriske og litterære verk
Ot. prp. nr. 33 (1989-90)	Lov om endringer i åndsverkloven (opphavsrett og EDB)
Ot. prp. nr. 15 (1994-95)	Lov om endringer i åndsverkloven m.m.
Ot. prp. nr. 85 (1997-98)	Lov om endringer i åndsverkloven (gjennomføring av EU-direktiv om rettslig vern av databaser)
NOU 1983: 35	Endringer i åndsverkloven m.v.
NOU 1986: 18	Opphavsrett og EDB
NOU 1988: 22	Endringer i åndsverkloven m.v.
SOU 1956: 25	Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk
Høringsutkast	Høringsutkast om forslag til endringer i åndsverkloven m.m. Høringsfrist 25. juni 2003

8 Lister over tabeller, figurer m v